

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vztahy bez hranic?

Michaela Šoltysová

Bakalářská práce 2020

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Michaela Šoltysová**
Osobní číslo: **H17056**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Téma práce: **Vztahy bez hranic?**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Studentka se ve své bakalářské práci bude věnovat problematice nevěry, flirtu a nejistoty ve vztazích 21. století. Konkrétně se zaměřila na dvě věkové kategorie, generaci x (18-30 let) a generaci y (30+ let). Nejdříve použije kvantitativní výzkum pomocí dotazníků, kde rozliší širší věkový záběr korespondentů rozdílných názorů na pojetí slov „flirt, nevěra, sociální síť, seznamky, kybersex a další“. Navazující a hlavní metodou výzkumu budou kvalitativní rozhovory i s dalšími tématy jako jsou – stereotypy a předsudky s rozdílem mužů x žen typu – jsou muži biologicky předurčení k nevěře z hlediska vývoje (muž = lovec)? Jedná se z pohledu žen o nedostatek pozornosti a citu ve vztahu (žena = sběračka)? Je monogamie přirozená? Jaké jsou limity pro flirtování a kdy se stává flirt nevěrou? Jaké jsou dnes hranice pro zdravý a spokojený partnerský vztah? Cílem bakalářské práce tedy bude zjistit, popsat a analyzovat, co to znamená v 21. století pojem nevěra a jakou roli hraje? A Mají ještě dnes vztahy své limity?

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Kaufmann, J. C. 2010. Chápající rozhovor. Praha: Slon.
Možný, I. 2006. Rodina a společnost. Praha: Slon.
Možný, I. 2002. Sociologie rodiny. Praha: Slon.
Myslikovjanová, I. 2011. O nevěře trochu jinak. Praha: ANAG.
Perel, E. 2018. Přehodnocení nevěry. Brno: Jota.
Thiel, Ch. 2012. Proč jsou šťastné páry šťastné. Praha: Grada.
Vaughan, P. 2009. Mýtus monogamie – průvodce následky nevěry. Praha: Knižní klub.
E – bezpečí 2018. Kybergrooming. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/105-67>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Retka**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2020**

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012 Pravidla pro zveřejňování závěrečných prací a jejich základní jednotnou formální úpravu, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 19. 04. 2020

Michaela Šoltysová

Poděkování

Ze všeho nejdříve, bych zde ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomášovi Retkovi za jeho čas, cenné rady a zejména za trpělivost. Dále děkuji své rodině, která mě podporuje ve studiu, svým přátelům, Lucii Slavíkové za morální podporu a hlavně partnerovi, který mě vždy rozesmál a podpořil i v beznadějných situacích. Také děkuji všem zúčastněným svého výzkumného šetření, bez kterých by tato bakalářská práce nevznikla.

Ještě jednou děkuji.

Anotace

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou partnerských vztahů a jejich limitů. Jako metodologii výzkumu jsem použila smíšenou výzkumnou strategii. Cílem mé práce je reflektovat odpovědi dotazovaných z jednotlivých problematik a analyzovat jejich interpretaci na cílové otázky, zda věk a pohlaví má vliv na vnímání pojmu nevěra a čím jsou ovlivněny.

Klíčová slova:

monogamní vztah, nevěra, hranice partnerských vztahů, odlišné vnímání

Title

Open relationships

Annotation

In my bachelor, thesis I dealt with the issue of partnership relations and their limits. As a reaserch methodology I used a mixed research strategy. The aim of my thesis is to interpret reflect the answears of respondents, which are divided into individual issues, and analyze their interpretatiton to the target questions, whether age and gender influence the perception of the concept of infidelity and how they are influenced.

Key words

Monogamous relationship, infidelity, limits of partnership relations, different perception

Úvod.....	10
1. Metodologie výzkumu.....	12
1.1 První fáze výzkumu: Kvantitativní metoda.....	12
1.1.1 Přípravná etapa.....	12
1.1.2 Výběr respondentů	13
1.1.3 Realizační etapa.....	13
1.1.4 Vyhodnocovací etapa	14
1.2 Druhá fáze výzkumu: kvalitativní metoda	14
1.2.1 Strategie rozhovoru	14
1.2.2 Etika kvalitativního výzkumu	14
1.2.3 Přípravná etapa	15
1.2.4 Realizační etapa.....	16
1.3 Anonymní představení informantů z metodologické perspektivy	17
1.3.1 Mileniálové.....	17
1.3.2 Husákovy děti.....	19
1.3.3 Vyhodnocovací etapa	20
2. Vliv genetické a kulturní evoluce na člověka	21
2.1 Genetická evoluce	21
2.2 Kultura v kontextu společnosti.....	23
2.3 Kulturní evoluce primátů podle Richersona a Boyda	24
2.4 Adaptační kultura	26
3. Sexualita ve vztazích v kontextu biologie a genderu	27
3.1 Vliv pohlavních hormonů na chování jedince.....	27
3.2 Genderová očekávání z hlediska biologického pohlaví	28
3.2.1 Genderová stereotypizace.....	28

3.3	Koncept sexuality ve společnosti	29
3.3.1	Sexualita v kontextu genderu	30
4.	Význam a pojetí pohlavního aktu v kontextu vztahů	33
4.1	Pojem rodina a domácnost	33
4.2	Pojetí sexuality v kontextu manželství	34
4.3	Účel a forma manželství	35
4.4	Monogamní partnerský vztah	35
4.4.1	První výzkumná oblast: důvody k sňatku	36
4.4.2	Druhá výzkumná oblast: nevěra jako důvod k rozchodu	36
4.5	Nevěra v kontextu společnosti	37
4.6	Pohlavní žárlivost	38
4.6.1	Třetí výzkumná oblast: rozlišení typu nevěry	39
4.6.1.1	Shrnutí z obou fází výzkumu	42
5.	Nová média a jejich vliv na pojetí nevěry	43
5.1	Nová média	43
5.1.1	Charakteristika nových médií	44
5.1.2	Jazyk ve světě kultury a virtuálním světě	44
5.2	Já vs oni	45
5.3	Identita online	46
5.3.1	Virtuální identita – iluze či realita	46
5.4	Virtuální vs reálné vztahy	47
5.4.1	Čtvrtá výzkumná oblast: rozdíly mezi vztahy	47
5.5	Vliv virtuálního světa na společnost	48
5.5.1	Sociální síť	49
5.5.1.1	Pátá výzkumná oblast: vliv sociálních sítí	50
5.5.2	Pornografie	50

5.5.2.1	Šestá výzkumná oblast: vliv pornografie	51
5.5.2.2	Souhrnem	52
5.5.3	Kybersex.....	53
5.5.3.1	Sedmé dotazníkové šetření	54
6.	Introverti a extroverti	55
6.1	Tři determinující faktory na lidskou osobnost	55
6.1.1	Psychologické rozdíly podle C. G. Junga	56
6.2	Biologické rozdíly mezi introverty a extroverty	57
6.2.1	První rozdíl: citlivost na podněty	57
6.2.2	Druhý rozdíl: riziko a jistota	57
6.3	Stereotypní očekávání	58
6.3.1	Osmá výzkumná oblast: introverti vs extroverti	58
7.	Interpretace výzkumu	60
8.	Závěr.....	64
9.	Seznam použité literatury	66
	Seznam příloh.....	69

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala problematiku hranic partnerských vztahů. Téma partnerské vztahy je mi blízký především proto, že mezilidské vztahy považuji za důležitou součást nejen svého života, ale celé společnosti.

Až teprve tehdy, když jsem přišla do styku s nevěrou, jsem si plně uvědomila, jak se lidské názory nejen na limity partnerského vztahu, ale také samotného pojmu nevěra mohou lišit. Nedávno jsem četla článek od Karly Steinerové *Nevěra je rozhodnutí*, ve kterém interpretuje nevěru jako vlastní volbu, na kterou lze nahlížet z různých hledisek. „Nevěra je velmi složité téma a při nahlížení z různých úhlů pohledu vypadá pokaždé jinak. Není to jasné a černobílé téma, ale vždy se za ním skrývá příběh a těch příběhů je tolik, kolik je nevěr. Svě příběhy si vytváříme sami, a tak i za nevěru ve svém životě neseme sami zodpovědnost. Potenciál nevěry je zakotven v každém z nás“ (Steinerová).

Její článek mě velmi zaujal a nejednou inspiroval k rozvíření debaty mezi přáteli na témata věrnosti a nevěrnosti ve vztazích a vliv kulturních technologií na jejich současnou podobu. Aktivní chatování na sociálních sítích s nově seznámenými lidmi, doteky, flirt, pornografie a další. Spektrum možností toho, co lidé mohou považovat za nevěru, je opravdu široké. Proto se ve svém výzkumu budu zabírat různorodou tematikou, která souvisí nejen s podobou partnerských vztahů, ale celkových sociálních vazeb ve společnosti, které podobu partnerských vztahů utváří.

Na začátku práce představuji metodologii empirického výzkumu a jeho využití, které reflektuji v celé své bakalářské práci. To je rozčleněno na osm tematických oblastí. V následujících kapitolách a podkapitolách řeším míru podmíněnosti lidského rozhodování evolučním vývojem, lidskou adaptací na prostředí, kulturním působením na člověka, genderovými stereotypy nebo typologií osobnosti. Dále také média, která vytvořila další potencionální nástrahy k nevěře a sexualitu zapříčinila dostupnější než kdy dříve. Tyto a další kapitoly jsou rozvíjeny o další podkapitoly, například s tématy, kterými jsou formy manželství, pohlavní žárlivost, sociální sítě, pornografie nebo kybersex. V nich se budu snažit analyzovat, zda hranice partnerských vztahů jsou ovlivněny věkem a pohlavím dotazovaných.

Hlavním cílem mého výzkumu je interpretovat odpovědi dotazovaných v průzkumném šetření a na konci závěrečné práce zodpovědět dvě hlavní výzkumné otázky, které jsou:

- 1) Má pohlaví a věk vliv na vnímání partnerských vztahů a pojmu nevěra?
- 2) Do jaké míry je ovlivňována podoba současných partnerských vztahů generačními rozdíly?

Dále ve své práci považuji za podnětné porozumět pojetí slovu *nevěra* a rozebrat názory na její příčiny.

V závěru celé bakalářské práce jsem interpretovala souhrnný výzkum z jednotlivých odpovědí dotazovaných, z něhož jsem reflektovala interpretaci názorů zúčastněných na vnímání podoby partnerských vztahů, porozumění pojetí slovu nevěra a jejích příčin a zodpověděla, zda hranice vztahů jsou eliminovány současnou podobou kultury k takzvaným *open relationships*, či zda pojetí partnerských limitů prosperuje spokojeným monogamním vztahům.

1. Metodologie výzkumu

Metodologie mého empirického výzkumu vychází ze smíšené výzkumné strategie. Ve své bakalářské práci tedy vycházím ze dvou fází jednoho výzkumu. Empirický výzkum probíhal ve třech etapách podle knihy *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*:

1. Přípravná etapa
2. Realizační etapa
3. Vyhodnocovací etapa (Surynek 1999: 25).

Mým hlavním cílem je interpretovat pojetí dotazovaných na téma partnerské vztahy a jejich hranice, typy nevěry a kulturních vlivů k jednotlivým pojmům a názory v jednotlivých osobních situacích. Mé hlavní výzkumné otázky, které jsem si pro výzkum vymezila, jsou:

- 1) Má pohlaví a věk vliv na vnímání partnerských vztahů, jejich hranic a pojem nevěra?
- 2) Do jaké míry je ovlivňována podoba současných partnerských vztahů generačními rozdíly?

1.1 První fáze výzkumu: Kvantitativní metoda

1.1.1 Přípravná etapa

Má první přípravná fáze výzkumu spočívala v přípravě on-line dotazníkovém šetření, shromažďování materiálů o zkoumané problematice a vytvoření si základní představy a zjišťování dotazníkových otázek k výzkumu. Celkem dotazníkových šetření zúčastnilo sto padesát respondentů¹ ze tří věkových generací. Na jednu věkovou generaci vychází padesát dotazovaných, dvacet pět žen a dvacet pět mužů. Na základě studia a definování cíle jsem sestavila dvacet jedna tematických otázek. Devatenáct otázek bylo zaměřeno na vnímání respondentů intimní, partnerské a sexuální oblasti, z nichž první dvě otázky se týkaly zásadního rozčlenění na pohlaví a generaci, podle kterých budu členit a vymezovat data svého

¹ Pojem respondent používám v kvantitativní fázi výzkumu

výzkumu. Před vytvořením prvního dotazníku jsem také vedla neformální rozhovory na dotazované témata s přáteli, abych našla nejvhodnější možnost, jaké otázky zvolit a jak je nejvhodněji pokládat.

1.1.2 Výběr respondentů

Na začátku bakalářské práce jsem si vymezila respondenty do dvou věkových generací x a y . Na generaci x narozenou v 60. až 80. letech 20. století a generaci y narozenou od začátku 90. let do roku 1997. Před první fází výzkumu jsem své vymezení generací pozměnila podle tabulky ze speciálu Forbes a vyčlenila jsem respondenty do tří generací nazývaných jako: *Husákovy děti* (1968-1982), *Mileniálové* (1983-1997) a *generace Z* (po 1998). Tyto tři zmiňované generace se odlišují nejen dobou, ve které vyrůstaly, ale také způsobem přemýšlení nad životními hodnotami, očekáváním od práce, způsobem udržování sociálních vazeb, svými vzory a mimo jiné důvody, za které utrácí peníze (Forbes).

1.1.3 Realizační etapa

Pro získání respondentů jsem použila metodu „sněhové koule“, která se mi osvědčila jako nejlepší volba pro rozprostření dotazníků mezi respondenty. Jedná se o metodu, kdy mě jeden kontakt odkázal na další anebo že si dotazníky přeposlali mezi sebou (Miovský 2003). Výzkumnou lokací pro dotazníkové šetření mi byla tedy obecně Česká republika nezávisle na konkrétní lokaci. Ve své bakalářské práci jsem se nechystala vyhledávat spojitost nevěry například s urbanizací nebo počtem obyvatel v okolí. Proto lokalita mých respondentů byla nepodstatná záležitost.

Poté jsem vytvořila první zkušební on-line dotazník a rozeslala jej svým nejbližším přátelům, kteří mi byli prvními respondenty. Po upravení stylistických nepřesností jsem vypustila své dotazníkové šetření oficiálně do oběhu svých známých. Všechny zúčastněné jsem oslovovala vykááním nehledě na věk. Jelikož dotazník byl určen i starší věkové generaci, než jsem já, a neznámým lidem, chtěla jsem oslovením v otázkách zachovat etiketu. Jedinou podmínkou k zúčastnění dotazníku, kterou jsem požadovala, byla minimálně roční zkušenost v partnerském vztahu.

1.1.4 Vyhodnocovací etapa

Efekt „sněhové koule“ se mi osvědčil z důvodu velmi rychlého zpracování dotazníků respondenty. Při vyhodnocování dotazníků jsem použila několik odlišných způsobů pro zpracování výsledků. Vždy podle tématu, ke kterému se stahovalo. Buď jsem si tedy respondenty rozdělila do dvou kategorií podle biologického pohlaví na muže a ženy a následně kategorizovala podle výše zmíněných generačních skupin, nebo jsem porovnávala výsledky podle pohlaví, nikoliv podle věkové kategorie, nebo pouze podle generace. Výsledky z výzkumu jsem využívala průběžně v jednotlivých kapitolách, ke kterým se výzkum stahoval.

1.2 Druhá fáze výzkumu: kvalitativní metoda

1.2.1 Strategie rozhovoru

Ještě před výzkumem jsem považovala za důležité nejen výběr informantů², ale také strategii, kde a jak vést rozhovor, aby se informanti cítili příjemně a měli zájem o daném tématu hovořit. Během rozhovoru jsem považovala za zřejmé dbát na opatrnosti citů dotazovaných a zachovat jejich klíčovou pozici k výzkumu, aby nedošlo k trapným a neetickým situacím, kdyby se informant mohl cítit nepochopený nebo jakkoliv jinak nepříjemně, že by už nadále neměl zájem o citlivém tématu hovořit. Dále jsem považovala za důležité neklást důraz pouze na význam slov, ale také na způsob, jakým se mnou hovoří prostřednictvím gestikulací a grimas. Dále bylo zapotřebí se zaměřit i na to, zda se ostýchají nebo jakkoliv brání, nebo jsou plně přístupní. Všechny rozhovory jsem si nahrávala a následně přepsala.

1.2.2 Etika kvalitativního výzkumu

Etika kvalitativního výzkumu podle Jana Hendla je nepostradatelnou součástí každého výzkumu. Každý informant, který se zúčastnil rozhovoru, byl zletilý a informován o okolnostech výzkumu, kterému dal souhlas. Dále každý informant měl volbu odmítnout

² Pojem informant používám v kvalitativní fázi výzkumu

otázku nebo ukončit rozhovor. Všechny rozhovory byly nahrávány a zapisovány. A nakonec identita informantů zůstává při celém zpracování práce anonymní (Hendl 2016: 157).

1.2.3 Přípravná etapa

Má druhá přípravná fáze empirického výzkumu se skládala z přípravy na individuální rozhovory. Důvody, proč jsem se rozhodla pro navazující osobní dotazování, odkazuje Alois Surynek, který „[...] umožňuje získat informace hlubšího a širšího zaměření o kvalitativně různorodějších skutečnostech a ty jsou pak porovnatelné“ (Surynek 1999: 44).

Ovlivnění interakce mezi tazatelem a informantem

- a) Postoj obou aktérů k předmětu dotazování.
- b) Scénářem rozhovoru, jeho obsahu, formulace otázek a jejich návaznost.
- c) Prostředí rozhovoru.
- d) Interakce a motivace obou aktérů a jejich charakter, verbální i neverbální sdělování (Surynek 1999: 44).

Postoj obou aktérů k předmětu dotazování

Jedno ze stanovisek, které jsem považovala za podstatné, bylo oboustranné postavení účastníků během rozhovoru. Za svou povinnost jsem považovala nezaujatě nahlížet na odpovědi svých informantů a respektovat je. Při souhlasu nebo výzvě na rozhovor informantem jsem naopak očekávala důvěru, upřímnost a zájem o výzkum. Východisko obou aktérů by mělo být o otevřenosti a důvěře, zvláště v takto osobním tématu.

Scénář rozhovoru

Rozhovor měl polostrukturovanou osnovu otázek, které určovaly základní vymezení rozhovoru. Otázky byly pokládány v nenásilné návaznosti od individuální osobní definice na slova nevěra, její hranice a vztažení interpretace vnímání k sexuálním tématům pornografie,

kybersexu až po vliv sociálních sítí, společnosti a kultury na partnerské vztahy, či důvody ke sňatku ve dvacátém prvním století.

Prostředí rozhovoru

Výběr vhodného prostředí pro rozhovory jsem pokládala též za významnou součást kvalitativního výzkumu. Cílem výběru byla lokace, kde se oba budeme cítit bezpečně a příjemně. Nebude nás při rozhovoru vyrušovat hluk a rušnost okolního prostředí, ale zároveň bude stupňovat naši konverzaci příjemným směrem a uvolňovat napětí.

Interakce a motivace obou aktérů

Kvalita komunikace a stimul konverzace jsou podmiňovány body výše již zmíněných a zároveň souvisí s osobností dotazovaných. Důležitým nebyl pouze scénář rozhovoru, ale také impulsy během dialogu, například ochota důvěřovat, vést rozhovor spíše typem mírné diskuze, který by podpořil jednoduší vývoj rozhovoru. Jan Hendl ve knize *Úvod do kvalitativního výzkumu* hovoří o otevřenosti vůči zkoumaným osobám, zkoumané situaci a využitým technikám během kvalitativního výzkumu. Hovoří také o přebírání rolí dotazovaných (role-taking). Jedná se o vnímavost a citlivost k druhým lidem s poznáním sám sebe (Hendl 1999: 43).

1.2.4 Realizační etapa

Výběr informantů pro rozhovory se lišil oproti dotazníkovému šetření. Ačkoliv jsem si zachovala rozmezí ročníkových generací. Využila jsem ke svým rozhovorům pouze věkové kategorie: *Husákovy děti* (1968-1982) a *Mileniálové* (1983-1997). Důvod, proč jsem vynechala *generaci Z* (po 1998), je následující: V dotazníkovém šetření ve výběru otázek se ze všech tří věkových generací v generaci Z nejčastěji objevovala odpověď: 'nevím, nemám zkušenost'. Na základě množství výsledných nerozhodných odpovědí vzhledem k věku dotazovaných, kterým nemůže být více než 22 let, jsem se rozhodla provádět rozhovory pouze s generacemi patrně zkušenějšími. Celkem jsem vedla dvanáct rozhovorů s rozdělením a porovnáváním skrze pohlaví muži vs ženy 6:6. Dále jsem rozdělila muže a ženy skrze generaci Husákových dětí a Mileniálů. Pro nalezení vhodných informantů jsem též použila

metodu „sněhové koule“, která mi zajistila hned druhého informanta, též (Miovský 2003). Výzkumnou lokací mi pro tentokrát byl Pardubický kraj, kraj Vysočina a hlavní město Praha, odkud informanti pocházeli.

1.3 Anonymní představení informantů z metodologické perspektivy

1.3.1 Mileniálové

První informant – žena 1

Na první a zároveň „zkušební“ rozhovor přistoupila má velmi dobrá přítelkyně z dětství. Požádala jsem ji z důvodu její velmi upřímné, otevřené, ale také příjemně sebejisté povahy. Výběr prostředí pro setkání a konání rozhovoru byla významná volba i přesto, že spolu máme důvěrný vztah. Před osobním shledáním jsme byly dohodnuté, že uskutečníme schůzku při kávě na veřejném místě. Ovšem ihned při shledání se mezi nás vkradla první nejistota. Je možné, aby rozhovor s intimní tematikou probíhal příjemně na veřejném místě v okolí dalších lidí? Naše nejpřirozenější místo meetingů se koná nejčastěji neformálními způsoby. Právě podobnými neformálními způsoby. A jelikož je přítelkyně kuřačka, zakoupili jsme v obchodním domě nápoje, posadily se společně na lavičku do parku, a tak se napětí rychle rozplynulo. Zkušenost má jak s partnerských vztahem, tak dokonce s nevěrou a nebála se o tom mluvit. Rozhovor jsme vedly obvyklým neformálním spíše konverzačním způsobem a byl mi velkým přínosem. Hlavně protože mě inspiroval, jak jej vést, případně přeformulovat otázky a jak zvolit oboustrannou komfortní zónu. Informantka oceňovala rozvinutí mých otázek a v několika příkladech se snažila dívat na situaci z různých úhlů, až si po zamyšlení vytvořila vlastní názor.

Druhý informant – muž 1

Odkaz na tento kontakt jsem dostala od ženy 1, která mi též byla velkým ziskem. Při plánování této schůzky jsme zvolili netypické setkání v automobilu ve večerních hodinách. První z důvodů byl nedostatek času, který nás oba omezoval, nízké venkovní teploty a také v našem případě komfort. Před rozhovorem jsme absolvovali příjemnou projížďku krajinou,

při které jsme rozvedli prvotní nezávaznou konverzaci. Zkušenost s vážným partnerských vztahem měl několik měsíců zpátky. Výzkumný rozhovor byl rozdílný ve změně položení otázek. Mé původní „scénaristické“ otázky jsem rozvinula po prvním provedeném rozhovoru a zde jsem se opět více konkretizovala. Rozsáhlé otázky nás občas dostaly ke změně tématu. Ve finálním hodnocení ani to nám nebylo komunikační překážkou, naopak tím jsme konverzaci na sebe jednodušeji navazovali v oboustrannou.

Třetí informant: žena 2

Má třetí informantka je mi kontaktem z mého univerzitního okolí. Ačkoliv jsme si nebyly nikterak blízké, poznaly jsme, že si rozumíme a nezávazně si povídaly. Tento rozhovor proběhl při našem společném desetidenním cestování po Portugalsku, kde jsme se značně sblížily. Z tohoto důvodu to pro mě byl nejspíše nejzajímavější rozhovor vůbec.

Čtvrtý informant: muž 2

Další rozhovor s informantem byl s kontaktem z pracovního prostředí a také v něm probíhal, přestože až po pracovní době. Jako každý rozhovor byl nahrávaný, a ačkoliv jsme seděli ve veřejných prostorách pracoviště, měli jsme soukromí a příjemnou atmosféru u kávy. Zkušenost má se soužitím s partnerem. Rozhovor se rozvinul v nenucenou diskuzi, díky níž jsme měli možnost se poznat i jinak než z kolegiální perspektivy a v několika případech jsme se společně zasmáli.

Pátý informant: žena 3

Žena 3 mi též byla informantkou z pracovního prostředí. Jelikož jsme obě časově velmi vytížené a lokálně vzdálené, byl pro nás rozhovor milým impulsem pro setkání. Charakterově je žena 3 také otevřená a mluvná povahy, takže se nám rozhovor při odpolední kávě prováděl téměř sám. Mimo jiných má též zkušenost ze společného soužití s partnerem. A fyzickou nevěru považuje za horší než emocionální. Fyzickou nevěru by neodpustila. Emocionální vnímá, jakože k ní ještě nedošlo, protože s ní partner bojuje a dá se řešit rozhovorem, i když očekává, že může skončit rozchodem. Důležitá je pro ni, spokojenost obou partnerů.

Šestý informant: muž 3

Tento informant mi byl známým dobrým kamarádem ještě ze školních lavic. Jsme si velmi blízcí. Muž 3 je ve vážném partnerském vztahu s rodinnými vyhlídkami do budoucna. Rozhovor se nám též vedl velmi jednoduše a zbytečně se nekomplikoval, po předchozích zkušenostech už bylo jednoduché definovat otázky k lepší interpretaci informanta.

Všechny rozhovory s mileniály proběhly tykáním z důvodu buď známosti, nebo podobné věku.

1.3.2 Husákovy děti

Sedmý informant: žena 4

Žena 4 je zaměstnavatelem mé přítelkyně, která nám tuto schůzku domluvila. Probíhala u ní v kanceláři při kávě. Zde jsem při oslovování používala vykání a komunikační formální rozestup, nikoliv jako v předchozích rozhovorech. Žena 4 interpretuje svůj pohled ovlivněný pohledem z patnáctiletého manželství.

Osmý informant: muž 4

Muž 4 byl spoluzaměstnavatel ženy 4. Též hodnotí svůj názor po osmnácti letech manželského soužití se dvěma dětma. Rozhovor byl veden tykáním, protože se známe i přesto, že si nejsme natolik blízcí. Otázky ho často vedly k zamyšlení nad situací, jelikož už nebral v úvahu pouze několika roční vztah, ale děti.

Devátý informant: žena 5

Žena 5 je mou přítelkyní z fitness centra, která ochotně souhlasila s rozhovorem u ní doma nad kávou. Informantka uvedla, že po dlouholetém manželství a dětech vidí věci jinak než v mládí a mnohdy ji jen tak něco nepřekvapí.

Desátý informant: muž 5

Tento rozhovor se odlišoval v názorech na nevěru mezi muži s přiznáním, že nevěru zažil. Informant je v dlouholetém kamarádkém vztahu s mým známým. Žije v patnáctiletém

spokojeném manželství a nerozlišuje fyzickou a emocionální nevěru. Sám informant mi nabídl možnost tykání i přesto, že jsme se neznali. Rozhovor byl o to uvolněnější. Obzvláště jsem se snažila dbát na city informanta při otázce na nevěru kvůli zkušenostem z minulosti.

Jedenáctý informant: žena 6

Žena 6 je kolegyní jedné z mých přítelkyň. I ona žije v dlouholetém manželství se třemi dětmi. Uvádí, že ačkoliv se s nevěrou nesetkala, názor na ni má stále stejný i po letech manželství, ale věkem se změnil názor, jak se s takovou nevěrou vypořádat.

Dvanáctý informant: muž 6

Muž 6 je manžel a otec dvou malých dětí. Nezměnil názor na nevěru ani během let, ani svého života. Za nevěru považuje sex. Konkrétně ji definuje jako dění, vztah nebo to, co předchází, že k sexu vede. Rozdíl mezi emocionální a fyzickou nevěrou chápe, nyní ho cituji: „Chápu to tak, že fyzická nevěra je pouze sex bez emocí a emocionální je cit nebo zamilovanost bez sexu.

1.3.3 Vyhodnocovací etapa

Veškeré rozhovory jsem přepsala a roztřídila si pro přehlednost do složek podle pohlaví a do podsložek podle generace. S odpověďmi informantů jsem pracovala podle témat a teorií v průběhu celé závěrečné práce. Přičemž mým cílem bylo reflektovat názory dotazovaných ve výzkumných otázkách.

2. Vliv genetické a kulturní evoluce na člověka

Cílem této kapitoly je reflektovat otázku, do jaké míry má genetická a kulturní evoluce vliv na rozhodování lidského jedince.

V této kapitole se zaměřuji především na zakladatele sociobiologie Edwarda O. Wilsona, který zkoumá lidskou přirozenost. Matt Ridley vysvětluje, že geny i prostředí jsou ve vzájemné symbióze: „Lidská přirozenost je produktem kultury, ale kultura je zároveň produktem lidské přirozenosti; obojí pak je výsledkem evoluce.“ (Ridley 2007: 16) Proto, než začnu ve své závěrečné práci rozebírat limity partnerských vztahů, zda a do jaké míry jsou podmíněné dnešní společnostmi, věnuji svou pozornost otázce genetické a kulturní evoluce.

Edward O. Wilson se zastává názoru, že na veškerých vlastnostech savců v nejbližším příbuzenství člověka je založena struktura lidského chování. Pokud tedy fyziologie člověka prodělala genetickou evoluci až nedávno, potom by chování ovlivněné genetickými změnami mohlo přetrvat až do období civilizace (Wilson 1993: 48-49). Připisuje větší část genetické evoluce lidského sociálního chování se uskutečnila pět milionů let před nástupem civilizace ve společnosti rozptýlených lovců a sběračů. Naopak většinová část kulturní evoluce patří do období přibližně před deseti tisíci lety, po vzniku zemědělství a měst. V případě, že by genetická evoluce skončila v té době, lovci a sběrači by se pravděpodobně geneticky odlišovali od průmyslových národů. Proto se rysy lidské přirozenosti mohly genetickou evolucí změnit pouze nepatrně (Wilson 1993: 41).

To, jakým postupem se lidstvo přizpůsobovalo po mnoho staletí, je součástí biologické a kulturní adaptace člověka, kterou se budu zabývat v následujících kapitolách.

2.1 Genetická evoluce

V této podkapitole se budu zabývat otázkou, do jaké míry biologie ovlivňuje lidské jednání. Zejména na problematiku rozdílného chování z hlediska biologického pohlaví a důvodem, proč je důležité začít od genetického počátku, tedy od primátů.

Jelikož primáti jsou ve velmi blízkém příbuzenském okruhu s lidským druhem, zaměřím svou pozornost zejména na šimpanze, kteří jsou nám jako savci pravděpodobně nejbližší. „Šimpanzi jsou nám natolik blízcí detaily svého sociálního života a mentálních vlastností, že je možné je zařadit jako téměř lidské v těch doménách, ve kterých bylo podobné srovnání kdysi považováno za absolutně nevhodné. Tato fakta jsou ve shodě s hypotézou, že lidské sociální chování spočívá na genetických základech – nebo, abychom byli přesnější, je organizováno některými geny, které jsou sdíleny s blízkými příbuznými druhy, a jinými, které jsou příznačné jen pro lidský druh“ (Wilson 1993: 39-40). Dále se zabývá dvěma teoriemi úvah na toto téma. První z nich je, že lidský druh se vyvíjel pouze, dokud se nestal stejnorodým druhem, který mluví jazykem a je nositelem kultury. Jinak řečeno v průběhu historie se lidstvo stalo tvárnou hmotou v rukách prostředí, a to znamená, že nyní už může dojít výhradně ke kulturní evoluci. Druhá teorie je, že částečná genetická obměna nadále trvá. Lidstvo se již nejspíše nevyvíjí a původní biologický způsob přirozené selekce přišla o svou platnost, ale lidský druh nadále setrvává ve způsobnosti genetického a také kulturního vývoje (Wilson 1993: 49).

Výsledkem těchto dvou teorií Wilsona je zamyšlení nad pádnými důkazy podstatných variací lidského chování, které jsou založeny na genetických odlišnostech jednotlivců. Např. v mutaci genů a struktuře a uspořádání chromozómů.

„Jedním z nejspornějších, ale i nejinformativnějších příkladů je mužský jedinec s chromosomy XYY. Chromosom X a Y určují pohlaví u lidských bytostí, kombinace XX produkuje ženu, XY muže. Zhruba 0,1 procenta populace nahodile získává v okamžiku početí nadbytečný chromosom Y. Jedinci XYY jsou všichni muži. Muži XYY vyrostou v muže vysoké postavy, ve značné většině přes 1,80 m.“ Odchylnka mužů s tímto chromozómem je v jejich nižší průměrné inteligenci. (Wilson 1993: 50).

Ačkoliv mutace chromozómů může ovlivnit inteligenci mužů XYY, vynechává genetické variace a vývoje „normálního“ sociálního chování. Rysy chování jsou podle Wilsona mnohdy ovlivňovány početným množstvím genů, ale podílí se pouze na nízkém zlomku celkové kontroly. Původ mutací těchto „polygenů“ nelze často vystopovat (Wilson 1993:50-51). Existují ale určité geny, které se podařilo v roce 1977 Victoru McKusickovi a Francisi Ruddleovi rozlišit a lokalizovat na konkrétním chromozomu. Většina z nich ovlivňuje anatomické a biochemické rysy s minimálním vlivem na chování, některé větším způsobem a

několik málo mutací v chování bylo spojeno se známými biochemickými změnami. „Jsou také známy jemné kontrolní mechanismy chování, které zahrnují změny v hladinách hormonů a přenosových substancí přímo působících na nervové buňky“ (McKusick, Ruddle 1977 in Wilson 1993: 53). Jedná se o enkefaliny a endorfiny, které mohou ovlivňovat náladu a temperament.

„Jediná mutace ovlivňující chemickou podstatu jedné nebo více z těchto substancí by mohla změnit osobnost příslušného jednotlivce, anebo přinejmenším jeho předurčení k rozvinutí toho, a ne jiného typu osobnosti v daném kulturním prostředí“ (McKusick, Ruddle 1977 in Wilson 1993: 53). Proto jsem do výzkumu své bakalářské práce zařadila i kapitolu s podkapitolami na téma typologie osobnosti, které má nepochybný vliv na rozhodování lidí. V nich jsem se snažila zjistit, zda převládají stereotypní názory na nevěru. Více v následujících kapitolách.

2.2 Kultura v kontextu společnosti

Antropolog Thomas Hylland Eriksen vysvětluje úlohu kultury dvojitým způsobem. První z nich je, že kultura shledává společné znaky ve společnosti. Druhý způsob je, že kultura lidi odlišuje (Eriksen 2008: 13). Wolf se zastává názoru, že kultura existuje pouze mezi lidmi, proto je často shledávána jako hranice mezi lidmi a přírodou. Její pojetí není jednotné, kultura je chápána různorodě podle věd, které jí zkoumají. Proto je obtížné kulturu definovat (Wolf 1999: 56).

Murphy vysvětluje kulturu jako souhrn veškerých znalostí, které si buď přijala společnost od jiné, či vlastním zdokonalením. Kultura utváří každodennost lidského druhu. Jelikož lidé získávají mnoho poznatků bez svého vědomí během celého života. Celistvá kultura může být vytvořena z odlišností v chování i zvyklostech, a přesto být uznávanou. I přestože větší poměr společností je utvořena nebo imitována, z četné části jiných společností tvoří samostatný systém. (Murphy 1998: 33-35). Dále zmiňuje ve své knize *Úvod do sociální a kulturní antropologie* (2001) myšlenku sociologa Talcotta Parsonse, který koncipuje kulturu jako „systém očekávání“. Znamená to, že jedinec proměňuje své chování skrze očekávání od ostatních lidí, se kterými se dostává do styku v průběhu svého života. Podle něj se jedná o určitý druh životní strategie, který ovlivňuje a určuje vnímání kultury spíše než kulturu samotnou (Parsons in Murphy 1998: 32).

2.3 Kulturní evoluce primátů podle Richersona a Boyda

V některých příkladech můžeme najít kontinuitu mezi lidským a zvířecím sociálním učením. Jedná se o jedny ze sociálně předávaných tradic, jakožto tradic, která odlišuje geneticky blízké jedince žijící ve shodném nebo podobném prostředí. Přesto víme, že humánní kultura se liší i od jiných druhů i s podobným chováním (Boyd, Richerson 2012: 155).

„Například šimpanzi v horách Mahale v Tanzanii často při čištění srsti zaujímají pozici, v níž oba partneři natáhnou jednu ruku nad hlavu, sevrou si navzájem ruce a pak každý čistí odhalené podpaží druhého. K těmto sevřením rukou při čištění dochází často a provádějí je všichni členové skupiny. Šimpanzi z rezervace Gombe, kteří žijí ani ne sto kilometrů daleko v podobném přirozeném prostředí, se čistí sice často, ale nikdy se takto nechovají“ (Boyd, Richerson 2012: 156).

Další aspekt potvrzující kontinuitu šimpanzů a lidí je podobné chování. Vezmeme-li v potaz šimpanze, z důvodu popisovaných výše zjistíme, že imitace šimpanzů se stala důkazy o přenosu tradic. Mláďata pozorovala používání nástrojů dospělými. Ve dvou třetinách se naučila imitací matčiny pohyby při používání nástrojů. Jane Goodallová dokázala, že šimpanzi umějí vynalézat techniky a předávat je jiným. Např. v rezervaci na toku Gombe se naučili používat klacky k otevření krabic s jídlem a předat je novým dalším šimpanzům (Wilson 1993: 38). Pokud tedy primáti využívají přenos tradic, můžeme hovořit o určitém druhu kultury mezi zvířaty?

„Zatímco se výzkumníci přou o kulturu u jiných druhů živočichů než u člověka, jedna věc je jistá: jenom u lidí lze prokázat kumulativní kulturní evoluci. Kumulativní kulturní evolucí míníme chování či artefakty, které jsou předávány a upravovány po mnoho generací a vedou ke komplexním artefaktům a chování. Lidé jsou schopni přidávat k tradici jednu inovaci za druhou [...]“ (Boyd, Richerson 2012: 160).

Příkladem je lovecko-sběračský oštěp. I přestože se jedná o poměrně jednoduchý nástroj, skládá se z několika částí. Například: kamenný hrot, dřevěná tyč atd. Jeho výroba zahrnuje další nástroje a činnosti, kterou jsou vyráběny a vyvíjeny po mnoho generací. (Boyd, Richerson 2012: 160). Richerson a Boyd smýšlí o důkazech kumulativní kulturní evoluci prostě a diskutabilně a vysvětlují sociální učení mezi primáty, které se jedinci mohou naučit

sami, a pokud šíří tyto znalosti dále, mají tradice krátkou životnost trvání (Boyd, Richerson 2012: 160). Jako nezbytnost pro kumulativní kulturní změnu vysvětlují Richerson a Boyd jako osvojení si nové chování pozorováním. Mezi badateli zvířat sociálního učení se od jiných forem sociálního přenosu odlišuje učení mezi *pozorováním* a *skutečnou nápodobou*. Pokud se živočichové učí novému chování od starších živočichů, dochází k tzv. nápodobě. Mezi další sociální přenosy je považováno *posílení místem* a *posílení stimulem*. Sociální přenos jako je *posílení místem* znamená například to, že mladší živočichové navštíví místo, na základě činnosti starších zvířat a později si osvojí i jejich chování. *Posílení stimulem* pravděpodobně nastává ve chvíli, kdy je pro zvíře vytvořen sociální podmět, který stimuluje zvíře k danému chování vlastním poznáním, například pach z jídla (Boyd, Richerson 2012: 161-162).

„Posílení místem a stimulem jsou omezena na schopnost učení jedince a tím, že každý učedník musí začít na zelené louce s jen minimálními podněty od ostatních živočichů, o něž by se opřel. Nápodoba umožňuje, aby si každý jedinec novou inovaci přidal do svého repertoáru chování, protože informace o tom, jak provádět dané chování, je získána pozorováním ostatních“ (Boyd, Richerson 2012: 163).

Podle tvrzení Tomasella, Krugera a Ratnera jak *posílení místem*, tak *posílení stimulem* může trvale odlišit rozdíly v chování mezi populacemi, ale výhradně nápodoba umožňuje vznik kumulativní kulturní evoluce komplexního chování a artefaktů (Tomasello, Kruger a Ratner 1993: 495-552 in Richerson, Boyd 2012: 162). Prozatím nejsou žádné důkazy ani žádné nenasvědčují tomu, že by stejně komplexního kulturního výdobytku, jako je oštěp s kamenným hrotem, měl jiný živočišný druh. Existují základní formy sociálního učení pozorováním, které se týká živočišných druhů jako orangutanů a šimpanzů, ale také velryb nebo některých pěvců, ovšem pouze lidský druh dokáže vyvíjet extrémně dokonalé kulturní adaptace díky novým druhům inovací (Boyd, Richerson 2012: 165). Pouze lidé se mohou učit individuálně a hledat nejpřínosnější možnost z nabízených možností nebo nápodobou.

„Jedinci díky nápodobě dojdou k prvnímu ‚odhadu‘ nejlepšího chování a pak vkládají úsilí a čas do zdokonalení svých vlastních výkonů. Například výrobce oštěpů si může hrát se špičkou násady svých oštěpů, aby létaly rovněji. Pro dané množství času a úsilí platí, že čím lepší je první tradiční oštěp jedince, tím lepší bude v průměru jeho konečné provedení. Nyní si představte, že prostředí mění, takže pro různá prostředí jsou optimální různá chování“ (Boyd, Richerson 2012: 170).

2.4 Adaptační kultura

Podle Petera J. Richersona a Roberta Boyda v knize *V genech není všechno* z roku 2012 je kultura adaptivní, pokud je učení náročné a prostředí nepředvídatelné. „Síly řízené změny a preferenčního přenosu ovlivňují dědivost kulturních variant. Pokud jsou tyto rozhodovací síly slabé, většina lidí skončí se stejnými názory jako jejich rodiče a přátelé – kulturní rozdíly jsou dědičné“ (Boyd, Richerson 2012: 173)

Lidské chování a rozhodování je tedy do jisté míry podmíněno geny. Ale pokud jsou lidé vystaveni vnějším kulturním tlakům, které jsou adaptovány na měnící se prostředí, je lidské jednání do jisté míry podmiňováno kulturními normami společnosti. Evoluční adaptační teorie však vznikají z původních kultur lovců-sběračů, o kterých se všeobecně ví nepřilíš. Lovci-sběrači se nevěnovali pouze lovu a sběru, jak je mnohdy mylně domníváno, ale také jiným aktivitám jakožto primitivní formě zahradničení, obchodování s pastevci a zemědělci v jejich okolí. Obecně evoluční psychologové považují za lidskou přirozenost evolučně vytvářené psychologické mechanismy, které vyvrcholily koncem paleolitu. Po dobu dvou milionů let se vyvíjela řada skupin Homo, kdy se jejich ekosystém pravděpodobně lišil, a tak nelze očekávat stálost evolučních adaptací na prostředí (Soukup 2006: 60-61).

Kultura je tedy Martinem Soukupem vysvětlována jako systém biologických adaptací (Soukup 2010: 122). Martin Soukup v knize *Biologická a Sociální dimenze člověka* (2006) vysvětluje adaptaci jako důsledek selekčních tlaků prostředí evolučních adaptací a jejich struktury. Adaptace se prosazují tím, jak kvalitně řeší jistý problém. Proto podle evolučních psychologů představuje lidská mysl soubor adaptací v podobě psychologických mechanismů, které jsou určeny k hledání rychlých a efektivních řešení singulárních problémů. Můžeme je chápat jako kontextově specifické emoce, preference a náklonosti a můžeme je přirovnat k instinktům, které se vyvíjejí v kontextu s evoluční adaptací“ (Soukup 2006: 59).

3. Sexualita ve vztazích v kontextu biologie a genderu

V této kapitole se zabývám otázkou, zda se odlišuje pojetí nevěry podle biologického pohlaví. Jak je dotazovanými vnímána slovo nevěra? Slovo nevěra je jistě spjatá se sexualitou, i když nemusí být pouze fyzického charakteru. Lidská sexualita je biologicky rozdílná a přesto, že jednání člověka je mnohem rozmanitější než pouze sexuální pud, lidská sexuální motivace jednat je ovlivněna do určité míry právě sexuálním pudem. Ten ovlivňují odlišné ženské a mužské hormony, chromozomy a anatomie lidského těla. Než začnu pátrat po odpovědích, zda podle mých respondentů ovlivňuje biologické pohlaví rozdílné pojetí nevěry a hranic partnerských vztahů, rozeberu, do jaké míry má vliv na chování lidí podstata pohlavní biologie.

3.1 Vliv pohlavních hormonů na chování jedince

Pro začátek je důležité vědět, že ženy a muži vylučují stejné pohlavní hormony, pouze v odlišném množství. Zatímco ženy vylučují více hormonů zvaných estrogen a progesteron, muži vylučují větší množství testosteronu a jiných androgenů (Curran, Renzetti 2003: 81). Výzkumy dokazují, že hormon zvaný testosteron kolující krví vzájemně souvisí se soutěživostí, podrážděností a hněvem. Tím, že muži jsou obecně spojováni s větší produkcí testosteronu, jsou také spojováni s větší agresivitou. Jak jsem zmiňovala výše, testosteron je též vylučován oběma pohlavími, proto přisuzovaná agresivita neplatí pouze pro muže, ale i ženy, i když v jiném množství (Van Goozen 1994 in Curran, Renzetti 2003: 81-82). Vztah mezi specifickým lidským chováním a testosteronem je pro vědce nejistý. Hladina testosteronu se totiž během dne abnormálně proměňuje. Výkyvy testosteronu jsou podmíněny stimuly přicházejícími z prostředí (Blum 1997 in Curran, Renzetti 2003: 82). Podněty z prostředí abnormálně ovlivňuje a mění potencionální vlivy hormonů na sociální chování lidí (Curran, Renzetti 2003: 82).

Antropoložka Helen Fisherová vysvětluje přitažlivost a ženskou vnímavost muži skrze skrytou ovulaci. Díky ovulaci je žena svolná k pohlavnímu styku, i když neovuluje, takže muž nemá žádnou příčinu hledat pro své pohlavní uspokojení jinou ženu. Protože je plodné období ženy skryto, má muž neustálou potřebu držet se v blízkosti ženy, aby zvýšil své šance oplodnit ji a zároveň ji ochraňovat a hlídat oproti spáření se s jiným mužem (Jethá, Ryan

2014: 59). Vysvětlení o přitažlivosti žen podle H. Fisherové odpovídá tradičnímu vysvětlení, že ženská přitažlivost se vyvinula proto, aby si žena udržela jednoho stálého partnera na sex, jídlo a bezpečí atd. Tato teorie platí, pokud věříme tomu, že muž má věčnou pozornost bezvýhradně o sex s jedinou partnerkou. Ta je v protikladu s teorií, že muži se snaží rozptýlit své sémě prakticky kdekoliv, i přesto, že si muž hlídá své vklady do své elementární partnerky s rodinou. Znamenalo by to, že skrytá ovulace a prodloužená pohlavní vnímavost se vyvinula proto, aby udržovala muže kolem sebe v nejistotě (Jethá, Ryan 2014: 60).

3.2 Genderová očekávání z hlediska biologického pohlaví

Podle Psycholožky Carol Tavis se biologická a sociální dimenze mezi muži a ženami nachází ve vzájemné interakci. Pohlaví by se neměla odlišovat pouze na základě biologických pohlavních rozdílů, i když k tomu často takto široká i odborná veřejnost přistupuje (Tavis 1992: 24 in Curran, Renzetti 2003: 61). Protože na základě biologického pohlaví určuje společnost k pohlaví i svá očekávání. Existují vědci, kteří mezi muži a ženami prosazují kromě anatomických odlišností v lidském těle i rozdílný způsob myšlení. Jedním z nich je Edwin Ardener, který připouští rozdíly mezi „ženským světem“ a „mužským světem“. Nerozlišuje diverzitu rozdílů, zda se jedná o biologické, sociální či ideologické hledisko. Ale z těchto odlišných aspektů vysvětluje, že muži a ženy mohou vnímat svět odlišně (Ardener 1977: 1 in Eriksen 2008: 166).

3.2.1 Genderová stereotypizace

Pro začátek této kapitoly vysvětlím slovo stereotyp, se kterým budu i v následujících kapitolách pracovat. Definice stereotypu podle Hnilici zní: „Stereotyp je tedy přesvědčení, že jsou se sociální kategorií K asociovány atributy A_1, \dots, A_N . Tyto atributy nejsou definičními znaky kategorie, tj. nejsou s kategorií asociovány logicky, ale na základě zkušenosti [...]“ (Hnilica 2010: 13). Stereotyp tedy můžeme chápat jako přesvědčení spojené s kategorií na základě zkušenosti nikoliv jisté logiky, o čemž navazují v dalších kapitolách.

Mužské i ženské pohlaví je provázáno stereotypizací napříč společenstvími. Každá společnost má proměnné očekávání skrze pohlaví. Mezi některé z nich patří styl oblékání.

V dnešních západních společnostech se neočekává od mužů oblékání do šatů, naopak na ženách šaty poukazují na jejich pohlaví *být ženou*. Též se od mužů neočekává citlivost a snadné sklouznutí k emoční labilitě či ukazováním citů jiným lidem, např. pláč. Společnost očekává nejen vzhled, povahu, myšlení, ale i postoje podle biologického pohlaví z pohledu kultury. Faktorů, které společnost od pohlaví očekává, je opravdu mnoho a na základě lidského pohlaví konstruuje i genderové rozlišení. Tato genderová stereotypizace zjednodušeně popisuje, co se očekává od „maskulinního muže“ a „femininní ženy“ (Curran, Renzetti 2003: 20).

Pohlavně-genderové systémy jsou proměnné napříč civilizacemi i dějinnými etapami. Tyto a spousty jiných genderových stereotypizací jsou ukotveny strukturalitou společenských norem kultury (Curran, Renzetti 2003: 21). Tato předpojatá očekávání souvisí také s genderovou stereotypizací postojů, norem a názorů se sexualitou pohlaví

3.3 Koncept sexuality ve společnosti

Podoba lidské sexuality je konstruována kulturou dané společnosti. Protože právě kultura určuje sexuální normy, které jsou považovány za adekvátní anebo naopak nepřipustné. „Každá kultura má jiné normy správného chování, ale i toho, jaké jednání lze vůbec za sexuální považovat. Aktivita v jedné společnosti vnímané jako jednoznačně sexuální, jsou v jiné chápány úplně jinak“ (Fafejta 2016: 19). Jedna z funkcí sexu je reprodukčnost, ale je to jen jedna z mnoha. Pokud by to byla pouze reprodukčnost, byla by převážná většina sexuálních aktivit v naší společnosti nenormální, včetně používání antikoncepce v manželském sexu nebo početnosti sexu mimo účel reprodukce. „To, jak je sexualita sociálně a kulturně utvářena a jak je plastická, je vidět i na ohromné variabilitě sexuálního chování napříč lidskými společenstvími. V tomto smyslu ani nelze říci, co je sexuálně normální.“ (Fafejta 2016: 18).

Sexuální aktivita nemusí být spojována se sexualitou, i když se jí to týká. Může být vnímána jako typ zvyklosti nebo součást náboženského obřadu. Například orgasmus u jednoho z aktérů během náboženského rituálu. I přesto, že působí sexuální rozkoš, je vnímána samotnými aktéry nábožensky, nikoliv sexuálně. „Ač jde fyziologicky o sexuální prožitek, kulturně jde o prožitek náboženský, neboť takto jej interpretují samotní zúčastnění. Obecně lze říci, že sexualita je sexuální tehdy, když ji tak lidé vnímají“ (Fafejta 2016: 37-38).

Na Sigmunda Freuda, kterého zmiňuje Murphy (1998), se díváme jako na průkopníka ve změně pohledu na lidskou sexualitu. Lidský sexuální pud není ovlivněn ročním obdobím a lidský druh je tedy sexuálně aktivní nezávisle na klimatických ročních podmínkách, jako je tomu o mnohých zvířat. Tento sexuální pud lidstvo nejen podporuje v sexuální aktivitě pohlavními hormony, ale také uměním přemýšlet a fantazírovat o něm. Lidská sexuální touha není způsobena pouze touhou po reprodukci, ale myšlenkovými motivy a rozmanitými erotogenními zónami. Erotogenní zóny se nenacházejí pouze na pohlavních orgánech, ale po celém lidském těle. Existují sexuální praktiky, které jsou v některých kulturách zakázané, například pedofilie (touha po dětech) nebo různé druhy sadismu (Freud in Murphy 1998: 48). Sexuální pud vnímá Freud jako silný zdroj energie. Nazývá jej „libido“. Jedná se o množství energie, který je jedinec schopen měnit ze sexuálního cíle za jiný, například za rodinný (Freud 1990: 66-67).

„Sexuální touha a sexuální vyvrcholení jsou dány biologickou konstitucí člověka, a pokud tato konstituce nepřeje dosažení sexuálního vyvrcholení, je sexualita daného jedince významně omezena. I tak je podle mnohých autorů hlavním sexuálním orgánem mozek. Tedy mysl podřizující se sociálním normám a reprodukcí ve svých fantaziích a tužbách kulturní obrazy. Tato mysl se přitom nemusí podřizovat pouze většinovým a hegemonním, ale i menšinovým a marginalizovaným normám a obrazům, které jsou považovány velkou částí společnosti za deviantní“ (Fafejta 2016: 18).

Autosexualita by byla jediným sexuálním chováním, kdy by se člověk nemusel přizpůsobovat sociálním normám. Ovšem i při autosexualitě je případně dáno, za jakých okolností, kdy, kde a jak se může oddávat sexuální fantazii, které jsou velmi často reprodukcí sexuálních obrazů. Jejichž původem jsou reálné sexuální vzpomínky nebo produkty jako pornografie (Fafejta 2016: 17).

3.3.1 Sexualita v kontextu genderu

Podle Currana a Renzetti z knihy *Ženy, muži a společnost* (2003) je klíčovým konceptem genderu moc. „Moc znamená schopnost vnucovat druhým vlastní vůli“ (Curran, Renzetti 2003: 27).

Foucault tvrdí, že sexualita vznikla ze strategie techniky moci. „Neexistuje jednotná, globální strategie platná pro celou společnost a uniformně se obracející na všechny projevy sexuality: například často a různými prostředky prosazovaná idea redukovat sex na jeho reprodukční funkci, na jeho heterosexuální a dospělou formu a na jeho manželskou legitimitu nebere bezpochyby v úvahu mnohost zamýšlených cílů, mnohost prostředků působících v sexuálních politikách, jež se týkají obou pohlaví, různých věkových skupin, rozdílných společenských tříd“ (Foucault 1999: 121).

Na teorie Sigmunda Freuda navazují Simon a Gagnon v knize *Sexual Conduct*, kteří odkazují na to, že „[...] společnost v mnoha situacích po jedinci nejenže nechce, aby svou sexualitu omezoval, ale naopak někdy člověk jedná sexuálně právě proto, že to od něj společnost očekává: může takto dokazovat svou mužnost, přesvědčuje tím partnera, že jejich vztah je v pořádku, apod“ (Gagnon, Simon 2005 in Fafejta 2016: 31). Sexualita v české společnosti se stává vývojem kultury a technologie mnohem uvolněnější a zábavnějším. Přináší i mnohá potěšení. Zároveň zde nezmizela kontrola moci a využití sexuality ke svým cílům.

Sexualita tak může být z jedním z genderových stereotypů, se kterými se můžeme ve společnosti setkat. Jedním z nich může být předpoklad, že na základě evoluční biologie a pohlavní reprodukčnosti má muž větší sklon k fyzické nevěře nežli žena, která je spíše emocionálního zaměření. Žena byla a stále je velmi často spojována s mateřstvím a s tím souvisí i hormonální antikoncepce, která byla ve většině západních zemí dostupná pouze vdaným ženám s dětmi. Díky hormonální antikoncepci může žena ukázat svou sexualitu nejen ve spojitosti s mateřstvím, reprodukcí a uspokojením partnera, ale sama dychtí po sexuálním uspokojení. Což mění sexuální chování a smysl sexuality v kulturní struktuře jak mezi partnery, tak v nepartnerské sexualitě, která již neslouží pouze k reprodukci, ale k rekreaci (Fafejta 2016: 76-77).

Margaret Meadová a její nejznámější dílo *Dospívání na Samoi* se snaží doložit důkazy o tom, že sexualita jednotlivých pohlaví je podmíněna společenským normám kultury. *Dospívání na Samoi* byla vydaná jako komerční sociální kritika Ameriky, nikoliv odborná kniha, která vzešla z výsledků terénního výzkumu. Ve svém výzkumu se zabývá kulturní determinací. Snaží se zodpovědět, zda fáze „bouře a vzdor“ doprovází adolescenty v Americe, protože jsou adolescenty Spojených států (Mead 1928: 5 in Soukup 2015: 35-36). Ačkoliv

Meadová nepředstavuje samojskou civilizaci jako idylickou, nedoceníla význam konfliktů a napětí předmanželského sexu mladých dívek (Mead 1928: 157 in Soukup 2015: 36). Srovnávala adolescenty v Americe s adolescenty na Samoi. Samojské dívky předkládá jako progresivní, jelikož si dopřávaly předmanželského sexu. (Mead 1928: 248 in Soukup 2015: 36). Jenže americké adolescenty čekalo v tomto dospívajícím období zodpovězení spousty otázek, kde odpovědi a rozhodnutí určovalo jejich společenské hodnoty do budoucna, například: kdy si pořídit děti, jestli studovat a jaký obor, či čemu se věnovat v profesi. Mladí lidé v tomto adolescentním období byli tedy pod kontrolou velikého stresu a zmatku. V tu dobu zde existovaly generační odlišnosti v názorech na sexualitu a život. „Ve dvacátých letech procházela americká společnost významnými změnami, mladí lidé začínali vést nezávislý život, měnili se postoje k předmanželskému sexu a partnerským vztahům“ (Mead 1928: 241 in Soukup 2015: 36). Většina výchovných učitelů tyto kulturní změny adolescentů vnímala jako „bouři a vzdor“ vůči zařízeným zákonům a normám. Adolescenti potom buď jednali ve stopách rodičů a nebyli přijímáni svými vrstevníky, nebo se vydali svou vlastní cestou a ztráceli podporu u rodičů. Podle Meadové to vše jen proto, že každá americká rodina měla vlastní pravidla a normy, které se snažila vymocit vlastní ideou správného chování (Mead 1928: 241 in Soukup 2015: 36). I přestože byla Meadová nejdříve vědcem kritizována, stála u zrodu antropologického studia genderu a sexuality a ke sblížení psychologie a antropologie.

4. Význam a pojetí pohlavního aktu v kontextu vztahů

Příbuzenské vztahy jsou rozlišovány na afinní a neafinní. Za afinní vztah považujeme pokrevní vztah. Vztah nepokrevní je nazýván také sociální. Může být uzavřen například sňatkem a nazýváme jej manželství. „Skupina, která spočívá z otce, matky a dětí, představuje tzv. elementární rodinu. Ta tvoří zákl. jednotku struktury příbuzenských vztahů (Hrdý, Soukup a Vodáková 1993: 99).

Skupnik dále vysvětluje propojenost organizací příbuzenských vztahů, které jsou důležité k běhu sociálního žití, kdy: „[...] příbuzenské vztahy jsou ve všech společnostech nějakým způsobem využívány k organizaci sociálního života. Uvědomění si jejich přítomnosti nám může napomoci k tomu, abychom byli schopni vidět různé aspekty příbuzenství i tam, kde je běžně nevidíme: v politickém nástupnictví, v prostředcích sociální integrace, v ekonomické směně, náboženství, principech vlastnictví a dalších sférách“ (Skupnik 2010: 21)

Pohlavní styk je nepochybně součástí pojmu sexualita. Murphy pojetí sexu vykládá jako silný pud neboli energii, kterou mohou lidé využívat k různým cílům, odměnám i trestům. Zároveň je považován za společenskou součást kultury uzpůsobenou k sociální kontrole ve společnosti. Proto je také sex kulturně kontrolován morálkou a etikou., viz zákaz incestu (Murphy 1998: 75-76).

4.1 Pojem rodina a domácnost

Eriksen rozlišuje pojmy domácnost a rodina. Domácností rozumí vztah mezi dvěma aktéry. Obvykle je tvořena příbuznými, ale může se skládat z lidí, kteří spolu pouze žijí pod jednou střechou a definuje ji takto: „Domácnost zahrnuje lidi, kteří pravidelně jedí hlavní jídla společně. Společné bydliště není hlavním kritériem domácnosti proto, že u mnoha etnických skupin žijí muži v jiných chatrčích než ženy a děti.“ ovšem „nukleární rodina vzniká okamžikem narození prvního dítěte“ (Eriksen 2008: 86-87).

Pojem „nukleární rodina“ formuluje Murphy jako jedinou uznávanou legitimní sociální jednotku ve většině kultur. Jejím cílem je plození a výchova vlastních dětí. Kultury předepisují role v rodinách, například roli autority a péče, nebo dělbu práce (Murphy 1998: 86). Antropolog George P. Murdock (1949) považuje ze 250 studií humánních pospolitostí:

„[...] že nukleární rodina je bez výjimky ve všech buď převažující formou rodiny, anebo aspoň základní jednotkou, jež je stavebním materiálem i pro složitější rodinné systémy (Murdock 1949 in Možný 2008: 2).

Ale ve dvacátém prvním století není již nic neobvyklého provozovat předmanželský sex, včetně nezletilých adolescentů. I když dospívající mládež nemusí být vždy sexuálně aktivní, většina se věnuje jiným sexuální praktikám jako je orální sex, či masturbace s partnerem (Schuster 1996 in Curran, Renzetti 2003: 219). Pojetí slova rodina se také historickým vývojem proměňuje. Moderní doba nabízí opravdu rozmanité typy domácností. Už zde nemluvíme pouze o klasické nukleární rodině dvou heterosexuálních lidí a potomka. Existuje mnohočetné množství domácností pouze s jedním živatelem rodiny-samoživatelem, nebo soužití nezadaných párů ať už heterosexuálních nebo homosexuálních nebo soužití lidí bez pokrevního pouta a bez adopce, a přesto se v naší společnosti vnímají a prezentují jako rodina (Curran, Renzetti 2003: 216-217).

4.2 Pojetí sexuality v kontextu manželství

Každá kultura na světě reguluje a kontroluje pohlavní styk. Jelikož sex je antropology a sociology výrazně spojován s manželstvím, určuje také, s kým může jedinec do manželství vstoupit nebo s ním mít pohlavní styk (Skupnik 2010: 204). Murphy vnímá manželství jako společenskou instituci, nikoliv jako přirozený stav. Podle něj existuje v každé společnosti i se svými sliby a povinnostmi. Nejedná se o ohraničitelný svazek, jelikož každá společnost uznává jiný svazek manželství (Murphy 1998: 73). Murphyho definice manželství zní: „Manželství je trvalý svazek mezi mužem (muži) a ženou (ženami), který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z toho vzejdou“ (Murphy 1998: 74).

Georg Simmel rozumí manželství jako předmět k sexu. Jelikož sex v manželství podporuje pokračování života produkcí potomků. Ovšem pohlavní styk v manželském svazku má jiný význam než pouze jako reprodukce. V manželském svazku funguje směna věcí i tužeb mezi partnery. Nejen sexuálních (Simmel in Murphy 1998: 73-74). Antropolog Jaroslav Skupnik si uvědomuje sexualitu, která se k manželství vztahuje, ale nepovažuje ji za automatickou, i když je sdílená sexualita v manželství univerzálně očekávána. Přichází se současnějším názorem, že konzumace sexuality může být zodpovědná za vytvoření nových

příbuzenských vztahů, například manželství. (Skupnik 2010: 198). Jeho názor mě dostává k zamyšlení nad důvody vstupu do manželství ve společnosti dnešní doby. Jak je chápáno manželství ve společnosti?

4.3 Účel a forma manželství

Význam pojmu manželství se v různých kulturách odlišuje. T. H. Eriksen vnímá z určité části manželství jako institut reprodukovat a vychovat potomky. Zastává se názoru, že manželství vzniká ze vzájemné dohody příbuzenských skupin než volbou partnerů z romantické lásky. Tuto volbu vnímá z hlediska ideologie jako velice nezvyklou. Udává příklad Masajů, východoafrických kočovníků pastevců dobytka, kteří vnímají manželství hlavně jako obchodní vztah. Silná láska by mohla vzbudit žárlivé rozbroje a narušit jim podnikání se stády (Eriksen 2008: 140).

Murphy rozděluje manželství na tři základní typy: „monogamie, nebo-li sňatek jednoho muže s jednou ženou; polygynie (mnohoženství), nebo-li svazek jednoho muže s více než jednou ženou; polyandrie, nebo-li manželství jedné ženy s více než jedním mužem. Dvě poslední formy manželství se společně nazývají „polygamie“ (Murphy 1998: 81).

4.4 Monogamní partnerský vztah

Monogamie je partnerský vztah pouze dvou lidí. Jedná se o kontrast k polygammím manželských formám žití s více partnery. Monogamie je nejčastější formou manželského svazku v západních kulturách. Definice manželství v České republice zní: „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem“ (Bednář, Bernášek a Bezouška 2003: 158).

Podle Skupnika je jedním z nejdůležitějších příčin uzavření monogamního manželského svazku v západních státech emocionální souznění včetně sexuální přitažlivosti mezi jedinci. Tyto poměry jsou často nazývány jako *romantická partnerství* (Skupnik 2010: 264).

4.4.1 První výzkumná oblast: důvody k sňatku

Zeptala jsem se svých respondentů z dotazníkového šetření, jaká příčina je vedla, nebo případně vede k uzavření sňatku? Dle dotazníkového šetření důvody k uzavření sňatku mých respondentů v dnešní společnosti je nejčastěji kombinace zamilovanosti, lásky, založení rodiny a společného stárnutí. Mezi rozdílnými věkovými kategoriemi a pohlavím je to potom kombinace emočních impulsů a ekonomických a právnických důvodů. Muži narozeni po roce 1998 (*generace Z*) odpovídali, že nejčastější důvodem k sňatku jsou právě emoční impulsy a společné stárnutí. Zatímco u žen narozených po roce 1998 (*generace Z*) je motivace k manželství kombinací lásky, založení rodiny, stárnutí, ale také z ekonomicko-právního hlediska, která přináší své výhody; například při půjčce hypotéky nebo kvůli dětem. Obě pohlaví narozených v letech 1983-1997 měla velice podobné výsledky obou kombinací. Zatímco ve skupině žen z rozmezí let 1968-1982 vnímají důvod ke sňatku 2/3 pouze z emočních podnětů. Zbytek žen bylo kombinací zamilovanosti, lásky, důvodu ke stárnutí, ale i ekonomického a právního hlediska. Celkem 3 z 25 mužů považuje manželství za nesmysl a uváděla jako jediné důvody k sňatku ekonomicko-právní důvody.

4.4.2 Druhá výzkumná oblast: nevěra jako důvod k rozchodu

Pokud bychom se snažili nalézt a obhájit monogamii z pohledu evoluční biologie u rozsáhlých společensky žijících skupin primátů, mimo lidského tvora, rovnal by se výsledek nule. Ačkoliv existují rodinné monogamní skupiny primátů, jedná se o izolované jednotky v korunách stromů. „Když nebudeme počítat primáty, za monogamní můžeme považovat pouze tři procenta savců a jeden z 10 000 živočišných druhů bezobratlých. V každém z probádaných lidských společenství, jež jsou údajně monogamní, bylo zaznamenáno cizoložství. Nevěra je také dnes nejčastější příčinou rozvodů na celém světě“ (Jethá, Ryan 2014: 91).

Tvrzení této hypotézy mě podnítilo další dotazem týkající se partnerského vztahu diferenciací nevěry. Dále jsem se snažila analyzovat odpovědi účastníků výzkumu na dotazy, zda je nevěra pro ně důvod k rozchodu/rozvodu s partnerem, nebo zda jsou schopni nevěru tolerovat. A zda se od sebe odpovědi generačně a pohlavně odlišují.

Generace Z: 72 % mužů udalo nevěru jako důvod rozchodu, zbylých 28 % by záleželo na okolnostech, nebo míře a typu nevěry. U žen je to 77% důvod k rozchodu, 12 % by záleželo na okolnostech a 11 % žen by bylo ochotných nevěru tolerovat.

Mileniálové: 60 % mužů a 72 % žen udává důvod k rozchodu jako nevěru; 32,5 % mužů a přes 21 % žen udává, že by záleželo na důvodu nevěry, s kým by to bylo a jak dlouho by spolu byli ve vztahu. Zbylých 8,5 % mužů a přes 7 % žen by dokázalo nevěru tolerovat.

Husákovy děti: pro 56 % mužů není důvod k rozchodu nevěra, u žen je to 68 %. Přes 13 % mužů a 15 % žen by se rozhodovalo podle okolních situací, a 31 % mužů a přes 16 % žen by nevěru tolerovalo.

Ze souhrnných dotazníkových šetření jak u žen, tak u mužů vyplývá, že důvod k rozchodu případně rozvodu přibývajícím věkem klesá. Proč?

Muž 2 (*mileniálové*) se zastává tohoto názoru: „*Problém, zda se rozejít je v tom, v jaké etapě ten vztah (předešlý nebo ten, který se má potažmo ukončit) je. Když nám je 23 let, nikdo nemáme žádné závazky, nic nás nedrží, nemusíš se rozvádět, nemusíš se starat o děti, nemusíš řešit barák, nic. Je to ale úplně jiná situace, když máš postavený barák, máš dvě děti, hypotéku. V dnešní době, ... zase v dnešní době, vyhraje nad těma emocemi trošku ten strach z toho, co by se stalo. Kdo půjde jinam, kdo bude mít děti a tak dále. A myslím si, že tahle materiální věc nad emocemi z devadesáti procent vyhraje. Samozřejmě může přijít situace, kdy ani strach z tohoto v dnešní době nepřekoná ten cit k tomu druhému člověku.*“

Žena 5 (*Husákovy děti*) potvrzuje názor výše: „*Po letech manželství mě jen tak něco nepřekvapí. Když jsem byla mladá, viděla jsem spoustu věcí jinak. Názor na nevěru jsem lety a možná zkušenostmi změnila. Teď máme s manželem rodinné i finanční závazky a upřednostňuju za důležité udržet rodinu pohromadě především kvůli dětem.*“

4.5 Nevěra v kontextu společnosti

Lovecko-sběračské společenství před padesáti či sto tisíci lety si zvolili rovnostářský způsob života nikoliv proto, že by postrádali nižší ušlechtilost, ale protože to byl jeden z nejpragmatičtějších způsobů pro přežití. „Povinné dělení se o prostředky a sexualitu rozkládá a minimalizuje riziko, zaručuje, že jídlo se ve světě, který nezná ledničku, nezkaží, eliminuje

důsledky mužské neplodnosti, upevňuje genetické zdraví jedince a zaručuje bezpečnější sociální prostředí jak pro děti, tak dospělé“ (Jethá, Ryan 2014: 94).

„Antropolog Thomas Gregor zaznamenal mezi 37 dospělými jedinci v brazilské vesnici Mehinaku celkem 88 současných milostných vztahů. Podle jeho názoru mimomanželské vztahy „přispívají k soudržnosti vesnice“ tím, že „udržují vztahy mezi osobami rozličných [rodů]“, a také tím, že „tvoří trvalé vazby založené na vzájemných citech“ (Gregor 1985: in Jethá, Ryan 2014: 96). Další příklad uvádí výměny družek mezi Inuity. Jedná se o erotickou směnu, kdy hostitel nabídne návštěvníkovi své lóže včetně manželky. Tato kulturní směna Inuitů je klíčová pro vytvoření pevné sítě i lidských vztahů mezi vesnicemi v drsném klimatu (Jethá, Ryan 2014: 110).

Nikdo ze zmíněných způsobů nevnímá tyto erotické vztahy jako cizoložství, ale sexuální směnu, která je morální norma společnosti. Ta v těchto případech má pozitivní dopad na lidské vztahy ve společnosti. Ačkoliv se nejedná o čistě monogamní vztahy, protože je „nevěra“ v tomto případě společností očekávanou normou, navazují kvantitativním výzkumu na téma pozitivní vliv nevěry ve vztahu. V tomto tématu se nezajímám o rozlišných odpovědích v kontextu generačních skupin, proto bádám pouze po výsledcích dle pohlaví.

„Manželství, partnerský vztah či láska, jsou sociální utvořené pojmy. Jejich význam je vázaný na danou kulturu, mimo ni je přenositelný jen velmi málo, pokud vůbec (Jethá, Ryan 2014: 123).

4.6 Pohlavní žárlivost

Žárlivost je typ strachu, který často souvisí s partnerským vztahem a mnohdy se bez něj neobejde. Do jisté míry je přirozeností. „*Strach* rozhodně přirozený je a podobně jako kterákoli jiná podoba nejistoty je žárlivost výrazem strachu. Ovšem to, zda pohlavní život někoho jiného vyvolává jako reakci strach, záleží na tom, jak je definován sex v rámci dané společnosti, daného vztahu a osobnosti daného jedince“ (Jethá, Ryan 2014: 131).

V bolivijském kmeni Sirionů nevzniká žárlivost na existenci milenců či milenek partnerů, ale na čas a energii, která je jim věnována. „Výraz *secubi* („mám rád“) užívají Sirionové v souvislosti s čímkoli, co se jim líbí, ať už jde o jídlo, šperky nebo pohlavního partnera“ (Holmberg 1969: 161 in Jethá, Ryan 2014: 129).

Dalším genderovým stereotypem může být tzv. pohlavní žárlivost. Tedy, že žena u svého mužského partnera spatřuje emocionální nevěru jako horší. Naopak muži projeví větší nelibost v souvislosti s fyzickou nevěrou partnerky. Tato teorie předpokládá, že emoční nevěra partnera ohrožuje její životní zájmy. Dává v sázku její pozici v partnerském vztahu i v rodině.

Tohoto názoru se zastává přírodovědec a psycholog Jeroným Klimeš. Tvrdí, že: „Žárlivost je obrannou reakcí na ohrožení vztahu, kterou formovala evoluce. Proto jsou projevy a předměty žárlivosti poněkud odlišné u mužů a u žen. Ženy více reagují na ztrátu možné podpory pro rodinu. Muži žárlí více na sexuální investici partnerky, protože nechtěné dítě znamená, že investují do genů cizího muže“ (Klimeš 2010: 140).

„Etnografické prameny uvádějí, že více než polovina společností toleruje mimomanželské pohlavní styky u mužů, více než 10 % společností je akceptuje u žen“ (Broude 1994: 275-278 in Skupnik 2010: 201).

Studie Busse na základě jeho výzkumů potvrdily dva tradiční výklady o rozdílu žárlivosti podle biologického pohlaví. [...] „muži se všude na světě starají o jistotu svého otcovství (tudíž je hlavním zájmem muže *pohlavní* věrnost ženy), zatímco ženám po celém světě jde o přístup ke zdrojům a prostředkům muže (takže ženu více ohrožuje jakékoli *emocionální souznění*, jež by mohlo vést k tomu, že jí její muž pro jinou ženu opustí)“ (Buss 2000 in Jethá, Ryan 2014: 126-127). Tyto Bussovi závěry byly zpochybněny Davidem A. Lishnerem a jeho spolupracovníky, kteří kritizovali výběr pouze z těchto dvou možností: *fyzické* nebo *emocionální* nevěry (Jethá, Ryan 2014: 129).

4.6.1 Třetí výzkumná oblast: rozlišení typu nevěry

Zda výpovědi mých respondentů odpovídají na teorii Busse o tradičním výkladu o pohlaví žárlivosti, jsem zjišťovala v obou fázích svého výzkumu. V návaznosti na kritiku Lishnera jsem v kvantitativním průzkumu zařadila třetí možnost odpovědi. A to, vnímání formy nevěry za obě podoby jako stejně nepříjemné. Má otázka v obou fázích výzkumu zněla: „*Shledáváš/te rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou?*“ Pokud ano, „ *který typ nevěry považuješ/te za vážnější?*“

Generace Z: Celkem 40 % mužů vidí rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou, z nichž, 70 % mužů vadí více fyzická nevěra a zbylým 30 % emocionální. Z dotázaných žen uvedlo, že pouze 32 % shledává rozdíl v typu nevěry, přičemž 1/2 považuje za nevalnější fyzickou nevěru a druhá emocionální.

Mileniálové: Souhrnem 72 % mužů rozděluje typ nevěry, z nichž 44 % má větší problém s fyzickým typem, 20 % emocionálním a 36 % záleží na okolnostech, například zda se jednalo o jednorázový „úlet“ či jaká je hloubka emocí. Celkem 64 % žen považuje rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou. Z nichž 44 % shledává závažnějším typem fyzickou nevěru a 40 % emocionální a zbylých 16 % že záleží na okolnostech nevěry, nikoliv typu.

Husákovy děti: 68 % mužů shledává rozdíl mezi typem nevěry. Z těch, co shledávají fyzickou nevěru jako závažnější 52 % a 32 % emocionální, zbylá procenta mužů neví. Celkem 64 % žen vidí rozdíl v typu nevěry, z toho 80 % žen považuje fyzickou nevěru za horší než emocionální.

Když vztáhnou svůj výzkum na teorie Klimeše a Busse na hodnotící systém nevěry skrze evoluci, vychází, že průměrně že celkem 60 % dotazovaných mužů rozlišuje nevěru na emocionální a fyzickou. Ze 100 % dotazovaných mužů vadí emocionální nevěra přes 45 %. Podle výsledků přes 53 % žen rozlišuje nevěru a z celkového počtu dotazovaných a 58 % považuje fyzickou nevěru jako vážnější. Ačkoliv procentové výsledky odpovídají teorii o pohlavní žárlivosti, nejedná se o nikterak jednoznačný výsledek, když vezmeme v úvahu, že se názory skrze věkové generace liší. S tím, že rozdílnost typu nevěry nejméně odlišuje generace Z a to pouze 36 %.

Dále na výsledky z dotazníkového šetření navazují odpověďmi z druhé fáze, kvalitativního výzkumu.

Ptala jsem se informanta muže 4 (*Husákovy děti*), zda vnímá fyzickou nevěru jako horší, a co je pro něj nevěra, jak ji vnímá? Odpověděl: „*Určitě ano, fyzickou neuznávám vůbec. Emociální?... Jsem dost tolerantní člověk, ale když už by toho bylo příliš, určitě by mně to vadilo též. Pro mě je nevěra to, když by se moje partnerka tajně scházela s jiným mužem, a to by vyvrcholilo v něco víc a skončilo v posteli. To se rovná manželství v trapu, já neodpouštím.*“

Muž 1 (Mileniálové) vnímá fyzickou nevěru též jako horší. Jak vnímá pojem nevěra a jaký v ní spatřuje rozdíl? Kde jsou pro něj hranice vztahu? Odpovídá: „*Slovo rozdělují na NE-VĚRA. Věra/víra tedy, že věřím v něco. Nevěra pro mě znamená, že ten druhý člověk přestane v nějaký věci, okolnosti věřit. Takže ať je to ve věci, že zklamal tu jeho víru (v tebe). Dle mého názoru nevěra není jakoby pochybení jednoho člověka, že ten, kdo tu nevěru provede, má od toho druhého k tomu nějaký podnět. Dostane k tomu nějaký podnět. Protože, kdyby to všechno bylo ideální, tak ani jeden nemá, normálně smýšlející člověk, nemá k tomu důvod, pokud je to zalité sluncem, tak nemáš důvod jít za někým jiným, nemáš důvod pokoušet se o někoho jiného. Vždycky je potřeba se na toto podívat z obou stran mince, že jedna není bílá, druhá není černá. Třeba dotyky, to je strašně široký pojem, protože jsou dotyky u přítele, přítelkyně nebo kamarádky, kterou znáš prostě dlouho, třeba jste spolu vyrůstali a tak dále. Pokud to ten druhý ví, tak v tomhle tom případě bych to neviděl jako nic proti ničemu. Jedná se o to, že v tom není erotický úmysl. Emocionální druh nevěry určitým typem nevěry samozřejmě je. Určitě těch druhů emocionální nevěry je nekonečno. Pokud v tom už je tak, že je do někoho moje partnerka prostě zamilovaná, tak to určitý druh nevěry je, i když ji úplně neovlivníš.“*

Žena 1 (mileniálové): „*Emocionální nevěra je pro mě určitě horší. Fyzický kontakt je nevěra a je to zásadní věc, ale kolikrát je ještě horší, když je to emocionální. Když tam něco je, něco tě k někomu jinému táhne a ty tomu jdeš naproti. Takže fyzický kontakt je pro mě jasná věc, ale tahle ta nevěra, když zatím člověkem jdeš i když cítíš, že děláš něco špatného je ještě horší. Opravdu nevím, jak bych se k tomu postavila, ale podle mě je to ještě horší, když to děláš z té emocionální stránky. Chceš definovat, co považuju za nevěru? Tak sex je jasný. Za prvé je tam ta přitažlivost. Když si to shrnu, podle mě je to všechno o tom, jak se cítíš. Když dělám něco špatného a vím, že by se mu to nelíbilo, anebo mně se to nelíbí, tak takhle já vycítím, že je to špatné. Takhle vycítím, že dělám něco špatného, že už v tu chvíli si začínám zahrávat a už v tu chvíli vím, že jsem tomu člověku nějakým způsobem nevěrná.*

Žena 2 (mileniálové): „*Nevěra je vše, kde je vidět romantický zájem o jinou osobu. I když je to jen chatování, pořád je tam vidět romantický zájem o jinou osobu. Nedělám mezitím rozdíl. Když partner touží po někom jiném, pravděpodobně dojde i k fyzické nevěře. A pokud po někom touží, začne se určitě i chovat jinak, a tak by to začalo.“*

Žena 5 (Husákovy děti): „Fyzická nevěra je pro mě horší, emocionální neuskutečněná nevěra pro mě není nevěra, ale sexuální poměr mezi dvěma lidmi, pokud každý z nich má doma své závazky, vztah, manželství.“

4.6.1.1 Shrnutí z obou fází výzkumu

Ze všech tří věkových kategorií první fáze, generace Z nejméně rozlišuje typ nevěry i mezi pohlavími. Zbylé dvě generace jsou na tom procentuálně podobně a zhruba 20 až 30 % procenty se liší od generace Z. Ačkoliv z celého dotazníkové zkoumání žen jednoznačně neodpovídá, že by shledávaly největší problém s fyzickou nevěrou. Výsledky odpovídají hypotéze o strachu ze ztráty vztahu a investic partnera, jelikož fyzická nevěra nejvíce vadila generaci žen z Husákových dětí, kterou shledaly za vážnější až 80 %. Výsledky mohou odpovídat fyziologickým změnám ženského těla spojené s menopauzou a hormonálními změnami. Naopak nejvíce fyzická nevěra vadila mužům z generace Z, kteří pravděpodobně v tak mladistvém věku ještě neinvestovali tolik finanční pozornosti své partnerce. Ta, pokud je stejné generace, a ještě pravděpodobně nemá závazky vůči své vytvořené rodině, je z hlediska reprodukčnosti v nejhodnější fázi biologického rozkvětu.

Z druhé fáze tři ženy z šesti rozhovorů považuje fyzickou nevěru za horší, ačkoliv dvě z nich by emocionální také těžko přijímaly. Žena 1 (*mileniálové*) považuje emocionální za horší variantu nevěry a dvě ženy ze šesti nevnímají v typu nevěry odlišnost. Ty zcela neodpovídají na teorii Klimeše a Busse. Kdy 4/6 mužů odpovědělo, že fyzická nevěra je pro ně horší. Zbylí 2 muži v typu nevěry nevidí rozdíl (1 muž z generace *Mileniálů*, 2. z *Husákových dětí*).

„Přitom je možné, že právě vás jako jednotlivce vystihuje jen málo ze společensky definovaných charakteristik vašeho genderu. Důležitější však je, že předpoklady vztahující se k genderu lidí obecně přijímají za platné či správné a že na nich zakládají svůj rozdílný – někdy vysloveně protikladný přístup k osobám mužského a ženského pohlaví“ (Curran, Renzetti 2003: 20).

5. Nová média a jejich vliv na pojetí nevěry

V dalších podkapitolách se zaměřím na tematiku tzv. nových médií. Média vnímám nepochybně jako důležitou součást západní kultury. Proto je tematika médií součástí mého empirického výzkumu. Zaměřím se na pojmy sociální sítě, pornografie a kybersex a jejich vliv na mezilidské vztahy mezi partnery.

5.1 Nová média

Termín nová média zavedl Marshall McLuhan (1962), který vyznačoval nejasné souborové označení elektronických médií a jejich obsahu. Marshall McLuhan je hlubokým zájemcem o populární kulturu, konkrétně o technologické prostředí. Ke zkoumanému společenskému prostředí se snaží přistupovat flexibilně a přizpůsobivě, jako by bylo prostředí v neustálém pohybu. Sám tvrdí, že usiluje z výsledků svých výzkumů nezanášet staré mezníky, ale naopak přinášet nové možnosti. Pojem nová média se ale podle Antonína Pavlíčka rozvíjel již ve dvacátém století. Podle něj se taková fotografie (nazývá „daguerrotypie“), představena roku 1839 Luisem Daguerrem, považuje za převratná nová média. Stejně tak vynález pohyblivých obrázků od bratří Lumiérů a další vynálezy dvacátého století, které daly proniknout masové komunikaci. Žádná konkrétní definice „nových médií“ neexistuje, ale A. Pavlíček shrnuje zásadní rysy a principy, které definuje takto:

„Pod pojmem ‚nová média‘ se zpravidla rozumí média, která:

1. jsou založena na elektronické/digitální platformě,
2. využívají výpočetní výkon (procesor),
3. jsou interaktivní (reagují na podněty uživatele),
4. podporují komunikaci, nebo přinejmenším přímou zpětnou vazbu.

Ovšem také „klasická / tradiční“ média, která dříve svou podstatou tyto čtyři body nesplňovala (tisk, film, rozhlas, televize, ...), prochází technologickou změnou a mohou nabývat forem a charakteristik nových médií.“ (Pavlíček 2010: 10-11)

5.1.1 Charakteristika nových médií

Charakteristiku nových médií shrnuje Štěpán Kotrba, aktivní on-line žurnalista, v knize *Média a sociální síť* následovně:

- Multimedialita – využití kombinovanou komunikace po více kanálech s integrací obrazů, zvuků, animací, videí a textů.
- Kolaborativnost – odstranění lokálních bariér, otevření nových možností a širšího výběru ze zdrojů i konkurenčních pomocí spolupráce ve virtuálních komunitách.
- Virtualita – možnosti vytvoření nového virtuálního prostoru, do kterého jde vstoupit, činit v něm rozhodnutí, manipulovat s ním a komunikovat v něm. Umožňuje jiný způsob komunikace i novou osobnost jedince. Možnost anonymity.
- Interaktivita – možnosti jedince reagovat na informace
- Komunikativnost – díky elektronickým médiím se stala komunikace nejjednodušší, nejlevnější a nejpohotovější. Komunikace se stala součástí globality.
- Globalita – překonání geografických bariér.
- Internacionalizace, distribuce, diverzifikace a mobilita – s pomocí interaktivity získává nové informace nepodmíněné ani místem nebo časem. Vytváří nové komunity, sociální vazby a dává nové šance. Vznikají nové definice pojmu soukromí a potřeba ochrany a přináší nové potřeby intimity (Kotrba 2004 in Pavlíček 2010: 16-18).
- „Informační a komunikační vstřícnost a otevřenost, která často převyšuje otevřenost reálné společnosti. V této otevřenosti můžeme najít pravděpodobně největší rozpor mezi možnostmi technologií a omezeními naší psychiky“ (Kotrba 2004 in Pavlíček 2010: 18).

5.1.2 Jazyk ve světě kultury a virtuálním světě

Murphy přikládá jazyku ve světě kultury podstatný význam. Vysvětluje ho jako nedílnou součást lidské kultury, která nás postupem času evolučního vývoje odlišila od zvířat. Pomocí jazyka předáváme informace, znalosti, zkušenosti a další poznatky mezi sebou nebo dalším generacím. Je jádrem symbolického systému. Zároveň využíváním tohoto systému tvoříme část své sociální identity. „Jazyk je hlavním prostředkem sociálního života, neboť zprostředkovává sociální interakci“ (Murphy 1998: 38). Není pouze nedílnou součástí kultury,

díky níž jsou lidé schopni komunikace, ale také součástí sociální identity, a to nejen v reálném, ale také virtuálním světě.

5.2 Já vs oni

Lidský druh vnímá své vlastní já jako oddělenou entitu v izolovaném těle od ostatních lidí. Způsob, jakým je „vlastní já“ vnímáno a symbolizováno, je podmíněno jazykem a kulturou. Příklad: „Americká kultura má rozsáhlou slovní zásobu týkající se pojetí já, jak se dá očekávat od národa, který si tak vysoce cení individualismu (a který utrácí tolik peněz za psychoterapii), zatímco v jiných kulturách zůstává já často nevyjádřeno“ (Murphy 1998: 42). „Tato radikální odloučenost vlastního já je paradoxně také hlavním zdrojem lidské sociability, neboť lidé na celém světě se snaží o překonání osamocení vyhledáváním styku s ostatními lidmi“ (Murphy 1998: 42).

Ralph Linton ve své knize *The Study of Man* (1936) používá dva nové termíny spojené se společenským postavením a jeho očekáváním. Jedná se o termín „status“, který určuje postavení jedince ve společenském systému a s ním související slovo „role“. „Role“, jinak také nazývaná jako sociální role, je očekáváním chování jeho nositele. Pojem „status“ rozdělil na „získaný“ a „askriptivní (připsaný) status“ (Linton 1936 in Murphy 1998: 59-61).

Podle Murphyho je askriptivní status téměř nezměnitelný. Považuje se za něj například pohlaví, věk nebo do jakého příbuzenství se narodíme či barva pleti. Uvědomuje si výjimky, kdy si nespokojení jedinci mohou pomocí chirurgického zásahu změnit své pohlaví. Ovšem stále biologické pohlaví, příbuzný okruh a věk zůstává mezi statusem připsaným, který je obtížný změnit. Lidskou identitu tvoří také status získaný, který jedinci získávají a mění během jejich života. Může ho tvořit například majetek, který určí jeho postavení ve společnosti, a to, jak na něj ostatní lidé budou nahlížet. Oba statusy jsou vzájemně propojené. Sociální role se též během života mění. Jedinec nemá pouze jednu „rolí“, ale několikero (Murphy 1998: 62). Například žena může být manželkou, matkou, přítelkyní, prodavačkou atd. Svým mužem může být vnímána jako manželka a dobrá přítelkyně a bude od ní také očekávat chování s tím spojené, ale třeba v internetovém prostředí na sociální síti může být vnímána jako sexuální objekt, díky své virtuální sebeprezentaci. Oba pojmy „status“ i „role“ tvoří nepostradatelnou část naší identity. Murphy mluví také o pohlavních rolích, která jsou nám přisouzena na základě pohlaví. Protože se jedná o naučené chování přisouzené k danému

pohlaví, považuje tyto role za lži (Murphy 1998: 66). Přesto se však sociální role stává častým stereotypem očekávání ve společnosti.

5.3 Identita online

„Podle Adamse (1998) je identita člověka kontinuálním prožíváním totožnosti sebe sama, jeho ztotožněním se s životními rolemi a prožíváním příslušnosti k větším či menším společenským skupinám“ (Adams 1998 in Šmahel 2003: 37). V současné době má nesmírný vliv na vývoj lidské identity jak kulturní, tak technologická evoluce dnešní společnosti. Existují psychologické teorie, které pojednávají o tzv. *mnohostranném já* („protean self“) (McAdams 1997 in Šmahel 2003: 38). Jedná se psychologický model (post)moderního způsobu života, kdy si jedinec zkouší různé způsoby života v odlišných rolích. V postmoderním světě je stav všech jedinců a jejich vlastní identity neustále rekonstruován a proměňován. Postmoderní svět se stává světem bez hranic (Šmahel 2003: 38).

5.3.1 Virtuální identita – iluze či realita

Člověk v prostředí internetu se pouze sebe reprezentuje, není skutečným tělesným subjektem. Jedná se o „virtuální reprezentaci“, která je určitým shromážděním digitálních dat nikoliv skutečnou lidskou identitou jedince. Virtuální identita člověka je ukládání souborů těchto digitálních dat pomocí internetové historie, jména či přezdívky („nick“), fotografií či sociálního statusu. Lidské virtuální „já“ tak vytváří uchováváním dat reprezentaci jedince v internetovém prostředí (Šmahel 2003: 40).

Pojem virtuální realita obsahuje aspekty osobní a sociální identity. Jedná se o to, co virtuální identitě jedinec sám přisuzuje. Vlastnostmi, kterými se reprezentuje jedinec v internetovém prostředí, je nazývána jako osobní virtuální identita (Šmahel 2002c in Šmahel 2003: 40-41). „Sociální virtuální identita charakterizuje potom to, kam patříme ve virtuálním prostředí, čeho jsem součástí, respektive kam patří moje virtuální reprezentace“ (Šmahel 2002c in Šmahel 2003: 41). Ve virtuální reprezentaci se odráží vnímání sám sebe a vložení vědomých osobních aspektů. Majitel pomocí své virtuální reprezentace může nevědomě ovlivnit jinou virtuální identitu v internetovém prostředí“ (Šmahel 2003: 41-42).

5.4 Virtuální vs reálné vztahy

S Murphyho názorem souvisí odlišné vztahy ve virtuálním a reálném světě. Murphy považuje mezilidské vztahy za základ lidského společenství. „Hlavní charakteristikou lidstva je skutečně sociální život, který se řídí určitými pravidly, avšak porušování těchto pravidel je rovněž nejstarší lidskou zábavou“ (Murphy 1998: 33). Vztahy na internetu mohou být „příležitostí“, jak porušovat tyto pravidla a být tím, kým ve virtuálním světě chcete být.

Mezi skutečným vztahem a vztahem ve virtuálním prostředí se nachází podstatný rozdíl. Jedná se o jistou kontinuitu vztahu, která virtuálním vztahům schází. Virtuální vztahy se mnohem snadněji a častěji ukončí ve chvíli nespokojenosti. Ačkoliv navázat a provozovat komunikaci je díky internetovému prostředí mnohem jednodušší, stává se zároveň problémem virtuálních vztahů, díky níž se tyto vztahy stávají krátkodobými. Jedinci si vyberou nejjednodušší strategii k problému a tou je útěk (Šmahel 2003: 47). Šmahel dále vysvětluje spojitost internetového prostředí a reality na vliv sociálních rolí.

„Virtuální prostředí a společnost sice podporují rozmanitost (,multiplicitu‘), kterou známe v běžném životě, v němž jsme podněcováni k zaujmutí mnoha rolí (student, zaměstnanec, manžel/ka...), ale flexibilita díky rozdělení rolí chybí. V reálném životě je navíc většina těchto oddělených rolí propojena naším fyzickým já – není možné se fyzicky izolovat od svých odlišných ,sociálních tváří‘, pakliže tyto ,tváře‘ (role) se odehrávají v jednom fyzickém prostoru a jsou rozpoznatelné kteroukoliv osobou okolo nás.“ (Šmahel 2003: 47-48).

5.4.1 Čtvrtá výzkumná oblast: rozdíly mezi vztahy

Otázka, zda informanti výzkumu vnímají rozdíl mezi virtuálním a reálným světem, byla součástí rozhovorů.

Muž 2 (Mileniálové) odpovídá: „Rozdíl vidím v tom, že mnoho lidí po chatu nemá takové zábrany, jako když stojí před touto osobou a mluví z očí do očí.“ Podobný názor má i muž 3 (Mileniálové): „Ano, rozhodně mezi tím rozdíl vidím. Na internetu dokáže napsat každý téměř cokoli a komukoli.“ Všech 6 mužů z rozhovorů spatřuje rozdíl mezi virtuálním a

reálným světem a Muž 6 (*Husákovy děti*) dovysvětluje spojitost v obou prostředích: „*Rozdíl v tom je, ale od internetu je pak blízko k realitě.*“

Ženy interpretují rozdílné chování v sociálním a virtuálním prostředí velice podobně. Celkem všech dvanáct informantů z rozhovoru spatřuje rozdíl mezi vztahy v reálném a virtuálním světě.

Žena 5 (*Husákovy děti*): „*Ano, internetový svět ničí realitu. Rozdíl je velký. Do chatu je člověk schopen napsat cokoliv. Chatováním nelze nahradit povídání v realitě, blízkost, a hlavně oční kontakt.*“

Žena 2 (*Mileniálové*): „*V internetovém světě může každý být, kým chce. Z plachého muže je najednou alfa samec, najednou jsou všechny ženy nymfy atd. Je to maska, jak by se chtěli chovat v reálu.*“

5.5 Vliv virtuálního světa na společnost

McLuhana říká: „Protože všechna média, od fonetické abecedy k počítači, jsou extenzemi člověka, způsobují v něm hluboké a trvalé změny a přeměňují jeho prostředí. Taková extenze znamená intenzifikaci, zesílení lidského orgánu, smyslu nebo funkce“ (McLuhan 2000: 217). Jedná se o proces podobný během stresu nebo s pojmem Sigmunda Freuda o vytěsnění. Centrální nervový systém se sám v sebeobraně separuje. Dostane se do stavu, kdy si neuvědomuje dění. McLuhan nazývá tento stav narcisovská narkóza. „[...] syndrom, jehož prostřednictvím si člověk neuvědomuje psychické ani společenské účinky své nové technologie stejně, jako si ryba neuvědomuje vodu, v níž plave“ (McLuhan 2000: 217). Jaký dopad nových médií mohou mít na mezilidské vztahy a partnery?

Dále „McLuhan tvrdí, že všechna média – sama o sobě a bez ohledu na poselství, které přenášejí – mají na člověka a společnost závažný vliv. Prehistorický nebo kmenový člověk existoval v harmonické rovnováze smyslů a svět vnímal vyváženě sluchem, čichem, hmatem, zrakem a chutí. Technologické novinky, ale rozšiřují lidské schopnosti a smysly, čímž mění sensorickou rovnováhu“ (McLuhan 2000: 213-214).

5.5.1 Sociální síť

„Sociologie definuje sociální síť jako propojenou skupinu lidí, kteří se navzájem ovlivňují, přičemž mohou (ale nemusí) být příbuzní. Sociální síť se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných více pragmatických důvodů, jako je např. ekonomický či kulturní zájem“ (Pavlíček 2010: 125). V oblasti webu 2.0 ³se pod sociální sítí rozumí každý systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů a přátel. Dají se sem zařadit i systémy, u kterých není budování kontaktu primární, ale jenom jednou z podporovaných funkcí. Každý uživatel social networking systému definuje své charakteristiky a vlastnosti, které jsou veřejně dostupné pro další uživatele. Lidé se v rámci systému mohou vzájemně vyhledávat, a vytvářet tak virtuální „komunitu“ (Pavlíček 2010: 125).

Pojem komunita vysvětluje Mládková: „Každá komunita (tedy i komunity na sociálních sítích) se skládá ze tří základních prvků: domény činnosti (tématu), mezilidských vztahů a sdílení informací a znalostí“ (Mládková 2005 in Pavlíček 2010: 128). Doména je hlavní důvod pro založení a začlenění do komunity. Jedná se o společné sdílené témat, která určuje charakter komunity (Pavlíček 2010: 128). Boyd a Ellison (2007) v Journal of Computer-Mediated Communication definovali termín sociální jako: „Sociální síť je služba založená na webových technologiích, která nabízí jedincům používajícím takovou síť 3 základní možnosti:

- 1) Vybudovat v rámci této sítě veřejný či polo-veřejný profil uživatele.
- 2) Definovat seznam dalších uživatelů, v rámci této sítě, se kterými je daný jedinec propojen. Povaha a pojmenování těchto propojení se mohou v různých sítích lišit.
- 3) Síť umožní uživatelům zobrazit a procházet seznam uživatelů, se nimiž jsou spojení a zároveň procházet tyto seznamy i u jiných uživatelů“ (Boyd a Ellison 2007 in Pavlíček 2010: 130-131).

McLuhan vysvětluje vliv médií na sociální prostředí a jako součást evolučního procesu lidí. „Díky dnešnímu ohromnému zrychlení pohybu informací máme šanci pochopit, předvídat a ovlivnit síly prostředí, které nás formují, a tak získat opět kontrolu nad svým osudem. Nové extenze lidských smyslů a nové prostředí, které těmito extenzemi vzniká, je

³ Web v neustálé vývojové etapě

ústředním projevem evolučního procesu; přesto se stále neumíme osvobodit od sebeklamu, že platí spíše to, jak je médium použito, než co s námi a nám dělá“ (McLuhan 2000: 219).

5.5.1.1 Pátá výzkumná oblast: vliv sociálních sítí

Ve svých dotaznících i rozhovorech jsem se tázala, zda respondenti vnímají vliv sociálních sítí na partnerský vztah? McLuhanovu teorii o tom, že uživatelé médií si spíše uvědomují využití médií než jejich důsledky. Potvrzují to i výsledky mého kvantitativního výzkumu u generací *Mileniálů* a *Husákových dětí*, kteří nejčastěji nedokázali určit, zda sociální sítě mají vliv či ne oproti *generaci Z* vyrůstající v pokrokových technologiích a rozkvětu mediálních možností, která z 92 % odpovídala pozitivně. Ve výsledcích dotazníkových šetření jsem zpozorovala vysoký rozdíl mezi mužskými názory *generaci Z* a *Husákových dětí*. Mužská část generace *Husákových dětí* vidí ovlivnitelnost sociálních sítí pouze v 56 %. Tedy více než s 36% rozdílem. Všechny 3 generace žen v rozmezí 84 až 92 % věří, že sociální sítě ovlivňují podobu partnerských vztahů.

Souhrnem téměř 2/3 ze 150 dotazovaných bez rozdílu mezi pohlavím si myslí, že sociální sítě ovlivňují podobu partnerských vztahů bez rozdílu na pohlaví.

5.5.2 Pornografie

V této podkapitole jsem se snažila z názorů svých dotazovaných zjistit jejich názor na téma sledování pornografie ve vztahu. Do jaké míry je sledování pornografie pro mé dotazované přirozené? Mohou sledování porna vnímat jako typ nevěry a může mít negativní vliv na vztah s partnerem?

„Podle *Ottova slovníku naučného* (1998) jsou pornografií označovány publikace nemravného obsahu, v právu je pak ten pojem užíván pro označení necudných děl literárních, grafických a vůbec pro ‚necudné předměty‘ (*Ottova encyklopedie nové doby* 1998: 1303 in Chmelík 2003: 42). Pokud bychom si vykládali pornografii jako v *Ottově slovníku naučném*, znamenalo by to, že například umělecká díla nahých těl, ať už obrazů či fotografií, bychom považovali též za pornografii. Například glamour fotografie, což v české společnosti za pornografii není považováno. Schneider vyznačuje pornografii jako: „zobrazení sexuálních událostí slovem, obrazem a zvukem, vytvořených za účelem sexuálního vzrušení, náhradního sexuálního uspokojení a finančního výdělku“ (Schneider 1987: 746 in Chmelík 2003: 43).

„Ač nemá pornografie ve společnosti příliš vysoký status, je kulturním produktem par excellence – stačí se jen podívat, jak se praktiky zobrazované pornografií geograficky proměňují a jak jsou těla účastníci se na pornografii neustále kulturně přetvářena. Co je přirozeného na vyholeném těle, chirurgicky zvětšeném poprsí, erekci udržované a ejakulaci oddalované pomocí výrobků z farmaceutického průmyslu?“ (Fafejta 2016: 17).

Z těchto důvodů nemůžeme tedy považovat pornografii za zcela přirozenou. Pornografie je jistou součástí kulturní normy v západních společnostech. Vliv sledování pornografie s partnerských vztazích popisují sexuologové Petr Weiss a Laura Janáčková v rozhovoru s Janem Smetánkou. Zastávají se názoru, že pornografie vztahy nepodporuje, odkazuje na zkušenosti z praxe. V rozhovoru hovoří o vysoké žárlivosti žen, kterými už není vzrušen její vlastní muž. Je sexuálně stimulován pouze pornografií. Mnohé ženy mají problémy se sebepojetím, protože se atraktivitou i aktivitami srovnávají s pornoherečkami. Muži se naopak srovnávají ve smyslu vysokých nároků na výkon a mají pocit, že jako muži selhávají. Dalším problémem jsou některé sexuální praktiky, které díky pornografii berou mladí lidé jako normu, ale podle Janáčkové hraničí spíše s lidskou důstojností. Veškeré tyto i jiné negativní zkušenosti s pornografií velmi ovlivňují mezilidské vztahy (Smetánka)

5.5.2.1 Šestá výzkumná oblast: vliv pornografie

Otázka, zda může pornografie negativně ovlivnit vztah s partnerem, byla součástí empirického výzkumu. Myslí si dotazovaní, že může mít pornografie negativní vliv na vztah? A vnímají sledování porna v partnerském vztahu jako typ nevěry? V dotazníkových výsledcích je vidět rozdílný procentní názor skrze generační kategorie.

Podle *Generace Z* 56 % mužů neshledává problém v partnerově sledování pornografie, což není o moc více než polovina. Dalších 20 % si není jistých, 12 % to toleruje, pokud to nemá vliv na vztah a dalších 12 % s tím nemá zkušenost. Z nichž si téměř ¼ myslí, že to může mít negativní působení na vztah. Mezi důvody udávají přehnané očekávání partnerky. Téměř 1/2 si myslí, že jim dodá sexuální inspiraci do vztahu. Z 25 dotazovaných žen, 8 žen neshledává problém, 4 vadí, ale tolerují sledování u partnera, dalším 8 žen záleží na míře, zda to ovlivňuje vztah. 1 žena, která uvedla, že ho toleruje v případě, pokud jsou s partnerem dlouho od sebe. Zbylých 5 žen neví.

Souhrnem 72 % *Mileniálů* mužského pohlaví nevidí problém ve sledování pornografie, 20 % nemá zkušenost, 1 muž uvedl, že sledují společně s partnerkou a 1 se nedokázal rozhodnout. Z dotazovaných mužů si 40 % si myslí, že může mít negativní dopad na vztah a 60 % že může být vhodnou inspirací. Z 25 žen jich 14 nemá problém se sledovaností porna u svého partnera. Zbylých 9 žen nemá zkušenost, 1 ženě záleží na míře, a jestli ovlivňuje vztah a 1 ženě sledovanost vadí, ale toleruje. Z toho si 32 % žen myslí, že může mít negativní dopad na vztah, jako nejčastější důvody uvádí přehnané očekávání od svého partnera, srovnávání s pornohercečkami, nucení do sexuálních praktik; kterých se nechtějí zúčastnit, objektivizace; sex se stává spíše zvířecím aktem, anebo že jejich partner s nimi již nadále nechce mít sex. Dalších 48 % nevědí a zbylých 20 % nevnímá pornografii jako škodlivou ve vztahu.

Z kategorie *Husákových dětí* neshledává sledování porna svou partnerkou za typ nevěry 76 % mužů, 16 % nemá zkušenost a zbylých 8 % neví. Z dotazovaných si 76 % mužů myslí, že nemůže mít negativní účinek na partnerský vztah. Jeden respondent doplnil svou odpověď ve srovnání s akčním filmem: „násilí ve filmu člověka také neovlivňuje“. Dalších 12 % mužů připouští, že může negativně ovlivnit vztah a zbylá procenta nevědí. U žen 20 % nespátňuje problém se sledováním porna u svého partnera, 16 % žen to vadí, ale toleruje a dalších 16 % uvádí, že záleží na míře sledování a jestli to ovlivňuje vztah a 48 % uvádí, že nemá zkušenost. Celkem z dotázaných 32 % žen si myslí, že má sledování negativní vliv na vztah, o 4 % více žen si myslí, že ne a zbylých 32 % nedokáže určit.

5.5.2.2 Souhrnem

Názory se skrze generační pohlaví odlišují. V případě mužských respondentů, kteří neshledávají sledováním pornografie svou partnerkou, se věkem procentuálně zvyšuje, a to až o 20 %. Nejvyšší procentuální počet žen, kteří nespátňují problém sledování pornografie u svého partnera je v generaci *Mileniálů*, a to 56 %. Naopak nejméně to tolerují ženy z *Husákových dětí*, a to 20 % s tím, že dalších 48 % jich nemá zkušenost. Většina informantů z dotazníkového šetření souhlasí s tvrzením, že může mít pornografie negativní dopad na vztah. Odůvodňují to přehnaným očekáváním partnera, nucením do sexuálních praktik, že sex se stává zvířecím anebo, že porno dokáže zcela nahradit sexuální kontakt ve vztahu. Někteří dotazovaní vysvětlují pozitivní vliv pornografie za zpestření či inspiraci, pokud sledovanost nevadí partnerovi.

Zda vidí informanti sledování porna u svého partnera jako určitý typ nevěry, jsem se ptala svých informantů v rozhovorech. Celkem ze 2 ze 6 mužů vnímají pornografii jako nevěru (jeden muž, jedna generace). Další 4 muži s tím nemají problém. Celkem 4 ze 6 žen vnímají sledování pornografie od svého partnera jako určitý druh nevěry, z nichž žena 5 (*Husákovy děti*) uvedla: „*Ano, vnímám, ale po letech manželství už mě nic nepřekvapí.*“ Celkem 2 ženy z generace *Mileniálů* s tím neshledává problém.

Odpovědi z dotazníků neodpovídají odpovědím z rozhovorů. V odpovědích z rozhovorů je vidět jasný rozdíl mezi mužským a ženským pohlavím na vnímání pornografie ve vztahu.

5.5.3 Kybersex

Kybersex nabízí pohodlnou možnost, jak zkoumat nové kyberspojení. Počítač je vhodný přístroj pro stimul nebo virtuální experiment. Pro velké množství lidí je sexuální stimulace mozku pomocí počítačového nebo telefonického přístroje mnohem jednodušší, nežli se seznamovat a randit, když touží po sexuálním uspokojení (Leary 1997: 240).

Kybersex má mnoho definic, jedna z nich je: „... že se tak označuje komunikace skrze internet, jejímž účelem je sexuální vzrušení. Často se za kybersex považuje zjednodušeně řečeno i vzájemné posílání zpráv sexuálního charakteru. Do této kategorie můžeme zařadit i pouhé flirtování v chatovacích místnostech nebo pomocí programů typu ICQ, Skype, Windows Live Messenger a další, využívané převážně mladými lidmi“ (E-bezpeci 2008).

Tento článek zveřejněný roku 2008 je dvanáct let starý. Mezitím byli zveřejněny další výzkumy o kybersexu, který se netýká pouze mladých lidí, ale i dospělých. Příkladem je toho dokumentární film *V síti* (2020), který dokumentuje atakování dětí sexuálními predátory. Odkazuje na to, že kybersex není součástí nejen životů mladých lidí, ale dokonce každodennost mnoha dospělých. Považují dotazování kybersex ve vztahu za druh nevěry a odlišuje se jejich názor skrze věkové generace podmíněné technologickým rozvojem doby, jsou otázky, které zjišťují v dotaznicích.

5.5.3.1 Sedmé dotazníkové šetření

Generace Z považuje za nevěru 92 % mužů a 80 % žen. Názor v generaci *Mileniálu*, že kybersex je druhem nevěry, klesla o 16 % u mužů, výsledky žen zůstaly totožné jako u *generace Z*. A pouze 48 % mužů a 52 % žen považuje kybersex za nevěru v kategorii *Husákových dětí*.

Z rozhovoru 4 ze 6 mužů považují kybersex za nevěru, z nichž zbylí 2 muži jsou z generace *Husákových dětí* a 1 tvrdí, že neví, možná jako zkoušku by to nepovažoval za typ nevěry, 2. muž nepovažuje kybersex za nevěru, pokud je pouze pasivním příjemcem. Všechny 6 dotazovaných žen považuje kybersex za nevěru.

O tom, že by kybersex mohl být považován respondenty za nevěru, klesá starší věkovou generací mezi muži v obou fázích výzkumu. V dotazníkovém šetření u žen klesá až mezi generací *Mileniálu* a *Husákových dětí*, ale v rozhovorech jsou všechny odpovědi žen pozitivní.

6. Introverti a extroverti

V poslední teoretické kapitole se dostávám k ovlivňování lidského jednání z pohledu temperamentu osobnosti, které jsme zmiňovala na začátku. V této kapitole budu zejména čerpat z knihy *Introverti a extroverti* od Sylvie Löhken (2014). Vysvětlím rozdíl mezi introvertem a extrovertem a zaměřím se na aspekty, které je odlišují. A do jaké hloubky může mít temperament vliv na rozhodování v mezilidských vztazích.

„Genetické studie založené na srovnávání jednovaječných a dvouvaječných dvojčat uvádějí, že primární mentální schopnosti a percepční a motorické dovednosti jsou nejvíce ovlivněny dědičností, kdežto osobnostní rysy jsou ovlivněny nejméně“ (Wilson 1993: 71). Naopak náhled McKusicka, Ruddleha (1977) hovoří o opaku, viz kapitola *Genetická evoluce*.

6.1 Tři determinující faktory na lidskou osobnost

Podle Sylvie Löhken temperament lidské osobnosti determinují tři faktory: biologické dědictví, sociální prostředí a hledání osobního smyslu“ (Löhken 2014: 18).

První faktor: biologické dědictví

Genetika je pouze část, jež utváří osobnost člověka. A přeci existují studie⁴, které dokazují, že již na malých dětech je možné poznat, zda se dítě bude vyvíjet v introverta nebo extroverta. Diferenčním rysem je citlivost na podněty z okolí, např. světlo, hluk, pach. Introvertní děti tyto rysy budou vnímat mnohem citlivěji než extrovertní. To, jak je jedinec citlivý na vnější podněty, ovlivňuje nervový systém. (Löhken 2014:19).

Druhý faktor: sociální prostředí

Biologické založení i sociální prostředí se vzájemně nevyklučují v osobnosti člověka. Naopak se obě oblasti prolínají. Lidský mozek je ovlivňován po celý život jedince, získáváním zkušeností. Tyto zkušenosti mění důležitou látkovou výměnu v lidském

⁴ Kagan (2004)

myšlenkovém ústrojí. Zkušenosti, které jedinec během života získá, ovlivňuje jeho „druhé já“, které vzniká pouze v interpersonálním soužití (Löhken 2014: 19). Jedná se o názor, který vyjádřil David Brooks. Na tom, jak se vyvíjí mozek, mají vliv lidské vztahy během růstu člověka. Vztahy také formují lidské postoje, řeč, záliby i rozhodnutí. Neuronové spoje mozku, které zapříčiňují formaci osobnosti, se dokážou zrodit pouze v kontaktu s ostatními lidmi, protože se vytvářejí teprve po narození. A to jen tehdy, komunikuje-li člověk s jemu blízkými osobami. Díky interakci s jinými lidmi se člověk dokáže neobyčejně přizpůsobit v lišícím se prostředí (Brooks 2012 in Löhken 2014: 19).

Třetí faktor: hledání smyslu

Třetí faktor formuje naši osobnost a schopnost učinit náš život specifickým nastává prostřednictvím rozhodování. Učinění rozhodnutí dává lidskému životu smysl. Rozhodnutí může často způsobit to, že se introverti zachovají extrovertně anebo extroverti introvertním způsobem. To, jak se člověk zachová v dané situaci, také ovlivňuje, s jakým typem lidí přijde jedinec do styku. Opravdová seberealizace jedince nastává při nalézání vlastních cílů a hodnot. Aby se jedinec mohl stát „sám sebou“, musí v životě být v souladu i protikladu s jinými lidmi (Löhken 2014: 20). S tím souvisí vysvětlení od Wilsona, který udává jako příklad vzájemných vztahů. Čím méně racionální, ale o to důležitější proces rozhodování, tím více emocí je zapojeno. „Protože mozek dokáže fungovat racionálně pouze omezeně, zpětně se spoléhá na nuance slasti a bolesti, zprostředkované limbickým systémem a jiným nižšími mozkovými centry“ (Wilson 1993: 72).

Teprve třetí determinující faktor naší osobnosti – rozhodování poskytuje možnost individuální svobody. Rozhodování, i když je naší svobodnou vůlí, může být ovlivněno nevědomým ovlivňováním vnějších faktorů (S. Löhken 2014: 21).

6.1.1 Psychologické rozdíly podle C. G. Junga

Jaká je souhra dispozic a prostředí v průběhu vývoje člověka, aby vznikla osobnost, vysvětluje C. G. Jung. Jung rozlišuje dva typy zaměření pro psychologickou charakteristiku člověka, tj. způsob reagování z *vnějšku* nebo *zevnitř*. Rozlišuje též na: extroverzi a introverzi. „Zahrnují celé psychické procesy podstatně podmiňující chování a jsou konstituční dispozicí k určitým reakcím ve vztahu k objektům vnějšího a vnitřního světa, která determinuje způsob

chování, subjektivní zkušenosti, a dokonce i nevědomé kompenzace.“ Jedná se o psychickou energii nazývanou pojmem „libido“ (Kocourek 1992: 13).

Libido je pro Junga celost psychického systému, který je neustále v energetickém pohybu, která se účastní všech forem činnosti a navzájem se spojuje, příkladem pojem „energie“ ve fyzice, tj. jako abstrakce vyjadřující dynamické relace, který je potvrzování zkušeností... Podle Junga je struktura psychiky nepřetržitá dynamika. (Kocourek 1992: 27).

6.2 Biologické rozdíly mezi introverty a extroverty

„Příčinou rozdílu mezi extroverty a introverty jsou různé struktury v mozku. Extroverti více než introverti oceňují rozličné vnější podněty, introverti se zase více než extroverti považují toho, když se nemohou intenzivně vypořádat s vnitřními pochody“ (Löhken 2014: 34).

6.2.1 První rozdíl: citlivost na podněty

V mozku introvertních lidí lze prokázat vyšší elektrickou aktivitu v přední mozkové kůře a thalamu. Silnější průtok krve zde ovlivňuje pochodové činnosti, jako je rozhodování, plánování a řešení problémů. Naopak u extrovertu je silnější průtok krve v zadním thalamu, kde mozek informace zpracuje a vyhodnotí smyslové vjemy a část ji předá do předního mozku. Tím, že tento rozdíl orientace „dovnitř“ a „ven“ se odráží na zpracování informací. To znamená, že introverti intenzivněji zpracují vnitřní pochody, zatímco extroverti vnější stimuly, jež získávají smyslovými orgány. Proto čerpají energii z okolního světa, lidí a impulzů více než introverti. Naopak introverti čerpají energii z vnitřního klidu (Löhken 2014: 34).

6.2.2 Druhý rozdíl: riziko a jistota

Odlišující introverty a extroverty je aktivita neuronálního emočního centra. „Introverti mají citlivější centrum strachu, zatímco extroverti více reagují na vyhlídku nějaké odměny.“ Dále „introverti mají vyšší hladinu acetylcholinu, který zodpovídá za soustředění, paměť, učení a rozvažování...“ Ovšem: „Extroverti mají naopak ve srovnání s nimi vyšší hladinu dopaminu.“ Tento dopamin „[...] podporuje pohyb, ale také zvědavost, vyhledávání změn i touhu po odměně a zábavných činnostech“ (Löhken 2014: 35).

Člověk, který není jednoznačně jedno nebo druhé a může se pohybovat na rozhraní těchto dvou typologií, bývá nazýván jako ambivert či centrovert (Löhken 2014: 74). Ve *Velkém psychologickém slovníku* je tento pojem vysvětlen se spojitostí ambiverze, jako: „současný výskyt introverze a extroverze u téhož jedince přibližně ve stejné míře; výjimečně užíván i výraz ambivert jako označení osoby s touto charakteristikou“ (Hartl 2010: 28).

6.3 Stereotypní očekávání

Zda je člověk introvert nebo extrovert neurčuje celkovou osobnost ani charakter lidské bytosti, ale hraje její důležitou součást. Doktorka Sylvie Löhken ve své knize *Introverti a extroverti* vysvětluje, co tyto dvě typologie člověka vypovídají v osobnostech lidí, jak vznikají a co od nich ostatní očekávají (Löhken 2014).

Löhken odkazuje na výzkumy Cainové, které osvědčují, že: „Extroverti tak sice mají rozsáhlejší komunikační síť, ale zároveň snadněji riskují, že ohroží stávající partnerství sexuálními „úlety“, více tíhnou k hazardním hrám, a dokonce páchají i více zločinů“ (Cainová 2011: 231 in Löhken 2014: 35). Nejen díky této hypotéze se můžeme setkat s častým předpjatým názorem na nevěru z hlediska očekávání mezi introverty a extroverty.

6.3.1 Osmá výzkumná oblast: introverti vs extroverti

Výsledky z dotazníkového průzkumu byly skrze generační i věkové skupiny velice podobné. Muži a ženy v rozmezí 49-55 % odpovídali, že extroverti jsou nevěrnější než-li introverti a poté zhruba ¼ lidí odpověděla, že nemá vliv typologie člověka na nevěru a další ¼ nesouhlasí s tvrzením o vyšší nevěrnosti extroverta.

Rezultáty kvantitativního průzkumu tedy nejsou jednoznačně potvrzujícími. Na to navazuje druhá fáze výzkumu rozhovorů, které jsou téže nerozhodného výsledku 3:3 jak u mužů, tak u žen. Muž 4 (*Husákovy děti*) odůvodňuje skupinu nevěrnější extrovertů tím, že jsou více dynamičtí než introverti. Žena 3 (též HD) se zastává názoru, že na typologii člověka ve větší šanci nevěry nezáleží. Toto rozhodování je podle ní nastavenou morálkou, sebevědomím a svědomím člověka.

V závěru této otázky nemohu tedy vyvrátit ani potvrdit očekávání podle účastníků výzkumu. Vliv typologie na nevěru podle mých zúčastněných aktérů může, ale nemusí mít vliv. To ovšem neznamená, že typologie člověka nehraje roli procesu rozhodování a jednání v partnerských vztazích (viz Löhken 2014).

7. Interpretace výzkumu

V závěrečné fázi bádání jsem nejprve shrnula veškeré otázky, které jsem během svého výzkumu využívala a následně zanalyzovala jejich výsledky. Cílem této bakalářské práce bylo zodpovědět hlavní výzkumné otázky:

- 1) *Má pohlaví a věk vliv na vnímání partnerských vztahů a pojmu nevěra?*
- 2) *Do jaké míry je ovlivňována podoba současných partnerských vztahů generačními rozdíly?*

Zde shrnuji veškeré využití otázky z obou fází výzkumu. To, jakým způsobem jsou účastníci oslovováni, zda vykáním či tykáním, bylo podmíněno, komu byla otázka pokládána.

- 1) Jaké důvody stály/stojí za to, být v manželství?
- 2) Je pro Vás nevěra důvod k rozchodu/rozvodu s partnerem?
 - a) Jste ochotni nevěru tolerovat?
- 3) Shledáváte rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou?
 - a) Pokud jste odpověděl/a ano, který druh nevěry vnímáte jako závažnější?
- 4) Vnímáš rozdíl mezi virtuálním a reálným světem?
- 5) Myslíte si, že mají sociální sítě vliv na současnou podobu partnerských vztahů?
- 6) Jak vnímáte partnerovo sledování pornografie?
 - a) Myslíte si, že může pornografie ovlivňovat negativně partnerský vztah?
 - b) Vnímáš pornografii jako druh nevěry?
- 7) Považujete kybersex za druh nevěry?
- 8) Myslíte, že extrovert je nevěrnější nežli introvert?

V této fázi závěrečného výzkumu interpretuji jednotlivé odpovědi v rámci generací a pohlaví, podle formulace teorií a kapitol, ke kterým byla problematika vztažena.

1. „Jaké důvody stály/stojí za to, být v manželství?“

Odpovědi na tuto otázku se mírně lišily skrze generační kategorie i pohlaví. Nejčastější odpověď v kontextu celého výzkumu byla kombinace zamilovanosti, lásky a společného stárnutí. V *generaci Z* byly připojeny další ekonomicko-právnícké důvody, ale pouze od

ženské skupiny. Souhrnem skupina *Mileniálů* uvádí kombinace emocionálních i právnícko-ekonomických důvodů zhruba ve stejném množství. Rozdílné výsledky ovšem můžeme spatřit u *Husákových dětí*, kdy 2/3 žen uvedlo jako nejpočetnější důvody emocionální. Muži uvedli v různém poměru kombinaci emocionální i ekonomicko-právnických důvodů, ale 3/25 z nich uvedlo, že manželství považuje za nesmysl a vzalo by se opravdu jen z důvodů ekonomicko-právních. Tento názor neuváděla ani 1 žena napříč generacemi.

Souhrnem odpovědi na otázku důvodů ke vstupu do manželství jsou rozdílné věkem i pohlavím.

2. „Je pro Vás nevěra důvod k rozchodu/rozvodu s partnerem? Jste ochotni nevěru tolerovat?“

Po zanalyzování odpovědí z dotazníků mohu interpretovat, že přibývajícím věkem klesá čin nevěry jako důvod k rozchodu/rozvodu s partnerem. Průměrem mezi pohlavím všech věkových generací je u 72,3 % žen a 62,6 % mužů nevěra důvodem k ukončení vztahu. Nejvyšší procentuální výsledek, pro odpověď ano, je u mužů *Generace Z* v průměru 74,5 %. Nejnižší procentuální výsledek je 56 % u mužů. U generace *Husákových dětí* i *Mileniálů* se jedná o 12% rozdíl mezi pohlavími.

V realizaci rozhovorů jsou dále uváděny příčiny, proč ukončení vztahu generacemi klesá.

3. „Shledáváte rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou? Pokud jste odpověděl/a ano, který druh nevěry vnímáte jako závažnější?“

Z celkových informací z první fáze výzkumu mohu interpretovat, že 60 % mužů shledává rozdíl v typu nevěry, ženy pouze z 53 %. Z toho emocionální nevěra více vadí mužům 45 % a ženám fyzické nevěry 58 %. V *generaci Z* se nachází největší procentuální rozdíl u rozlišení nevěry, a to 36 %. V rozhovorech spatřuji diferenci, kde 4 ze 6 mužům a 3 ze 6 žen vadí více fyzická nevěra. Výsledky obou částí výzkumu se tedy zcela neshodují s teorií Busse a Klimeše v uvedené kapitole výše.

4. „Vnímáš rozdíl mezi virtuálním a reálným světem?“

Tuto otázku jsem využila pouze ve svých rozhovorech, než jsem se zeptala na konkrétnější názor k sociálním sítím. Zajímala jsem se, zda se mezi generačními skupinami

Mileniálů a *Husákových dětí* vyskytuje rozdílný názor nehledě na pohlaví. Všech dvanáct lidí mi odpovědělo, že spatřuje rozdíl a v čem. Všichni zmiňovali negativní vlivy internetového prostředí.

5. „Myslíte si, že mají sociální sítě vliv na současnou podobu partnerských vztahů?“

Celkem 92 % respondentů z *Generace Z* spatřuje vliv sociálních sítí na podobu partnerských vztahů. Nejčastější odpovědi s nerozhodnou odpovědí, zda mají vliv, se objevovala u generací *Husákových dětí* a *Mileniálů*. Ačkoliv všechny tři generace žen v rozmezí 84 až 92 % věří, že sociální sítě ovlivňují podobu partnerských vztahů. Potvrzují mi to i odpovědi z rozhovorů. Celkem téměř dvě třetiny ze sto padesáti dotazovaných se shoduje, že dnešní vztahy jsou ovlivněny sociálními sítěmi.

6. „Jak vnímáte partnerovo sledování pornografie? Myslíte si, že může pornografie ovlivňovat negativně partnerský vztah? Vnímáš pornografii jako druh nevěry?“

Výsledky z dotazníkových průzkumů se odlišují skrze věkovou kategorii a pohlaví. Muži, kteří nevnímají sledování pornografie svou partnerkou jako nevěru, se s rostoucím věkem odlišuje, a to až o 20 %. Naopak u žen z generace *Mileniálů* je to nejvyšší výsledek 56 %. Ovšem pouze 20 % žen z *Husákových dětí* toleruje sledování porna svým partnerem ve spojitosti, že dalších 48 % jich nemá zkušenost. Z rozhovorů pouze 2 ze 6 mužů vnímá pornografii jako nevěru (jeden muž, jedna generace). Další 4 muži s tím nemají problém. Naopak 4 ze 6 žen vnímají sledování pornografie od svého partnera jako druh nevěry. Výsledky z rozhovorů neodpovídají výsledkům z dotazníků, i když v odpovědích informantů spatřujeme nepatrný rozdíl mezi mužským a ženským pohlavím na vnímání pornografie ve vztahu. Interpretace názorů o tom, jakou má sledování porna moc na vztah se s pozitivním i negativním působením velmi podobá.

7. „Považujete kybersex za druh nevěry?“

Rozmezí mužů a žen, kteří shledávají kybersex za nevěru napříč věkovými skupinami, je 71 %. S tím, že stoupajícím věkem klesá z 92 % na 48 %, což je ani ne polovina dotazovaných ze skupiny *Husákových dětí*. U žen je v kategorii *Generace Z* a *Mileniálové* stejných 80 %, které kybersex vnímají jako druh nevěry. A teprve u *Husákových dětí* klesá na 52 %. Výsledky u mužů a žen v této skupině jsou tedy ve 4% rozdílu pro ženy. Z rozhovoru je

patrná diference v názorech mezi pohlavími, kdy šest žen a pouze čtyři ze šesti mužů považuje kybersex za nevěru.

8. „Myslíte, že extrovert je nevěrnější nežli introvert?“

Výsledky odpovědí byly velice podobné mezi pohlavím i generačními skupinami v obou fázích výzkumu. V rozhovorech byly výsledky šest ku šesti z pohledu mužů i žen. Proto neshledávám velice nízké procentuální rozdíly mezi odpověďmi všech zúčastněných.

Po zanalyzování výsledků a interpretaci názorů z obou navazujících fází výzkumu spatřuji odlišující názory skrze generace u všech otázek kromě 4., která byla provedena pouze ve druhé fázi kvalitativního výzkumu a všichni dotazovaní odpověděli „ano“. Nedá se tedy analyzovat, zda má na interpretaci výsledků vliv věk či pohlaví. Podobné je tomu u otázky 8, která byla souhrnně velice obdobných odpovědí, nepovažuji tedy výsledky za významně ovlivňující průzkum. Podle 1. otázky má na vstoupení do manželství vliv pohlaví i věk. Tvzení výsledků účastníků z otázek 2 a 7 v posloupnosti ubývá věkem. Ve 3. a 5. otázce spatřujeme hlavně diferenciaci po letech 1998 v porovnání se zbylými dvěma skupinami. Na otázce 6 je vidět nepřilíš patrný rozdíl v odlišných názorech skrze věk v dotaznících, ale odlišný názor skrze pohlaví v rozhovorech.

V závěrečné interpretaci výzkumu mohu zodpovědět hlavní otázky svého výzkumu.

1) Má pohlaví a věk vliv na vnímání partnerských vztahů a pojmu nevěra?

Pohlaví a věk má vliv na vnímání partnerských vztahů, jejich hranic pojmu nevěra v závislosti na tematiku, ke které se vztahuje. Ve všech otázkách kvantitativního výzkumu můžeme zpozorovat vliv pohlaví i věku skrze danou problematiku. V některých výsledcích výzkumu rozhovory s informanty zcela neodpovídají dotazníkovému šetření.

2) Do jaké míry je ovlivňována podoba současných partnerských vztahů generačními rozdíly?

Ačkoliv pohlaví je také důležitý aspekt vlivu na současnou podobu poměrů, ve výsledcích dotazovaných podmiňují více podobu dnešních partnerských vztahů generační kategorie nežli pohlaví. Je to ovlivněno působením vnitřních a vnějších vlivů a jejich adaptací na ně. Tyto hlediska odlišují názory mých zúčastněných z většího poměru než pohlaví.

8. Závěr

Cílem závěrečné práce bylo interpretovat názory účastníků výzkumu a vztáhnout je do kontextu práce problematiky hranic partnerských vztahů.

Během své závěrečné práce jsem pracovala se smíšenou metodologií empirického výzkumu, kterou jsem rozčlenila na dvě fáze: kvalitativní a kvantitativní metodu. Tyto dvě fáze jsem využívala během problematiky po celou dobu bakalářské práce. Celkem se jednalo o osm tematických kategorií, které byly dále rozvinuté o další podtémata. V závěrečné fázi výzkumu jsem shrnula jednotlivé otázky z daných témat a vyhodnotila. Po zanalyzování jednotlivých dotazů jsem reflektovala výsledky zúčastněných, kterými jsem zodpověděla dvě hlavní výzkumné otázky, které zněly:

- 1) Má pohlaví a věk vliv na vnímání partnerských vztahů a pojmu nevěra?
- 2) Do jaké míry je ovlivňována podoba současných partnerských vztahů generačními rozdíly?

Interpretované názory zúčastněných poukazují, jaký má vliv pohlaví i generačních skupin na pojetí partnerských hranic a pojmu nevěra. Na základě souhrnných analýz z průzkumu mohu zodpovědět, že generační skupina i věk dotazovaných ovlivňuje výsledné analýzy problematiky.

Podoba partnerských vztahů a jejich hranic je podmíněna vnitřními biologickými aspekty. Souvisí s tím i temperament osobnosti, který je ovlivněn hormony a nervovou činností mozku. K působení těchto vlivů dochází v souvislosti s adaptací na vnější prostředí. Podněty vnějšího „světa“ stimulují lidské chování, které se na ně adaptuje. Základem vnějších adaptačních podnětů na partnerské vztahy je nejen kultura, ale také ekonomicko-právní systémy. Kultura udává sexuální normy ve společnosti, která koreluje sexualitu v partnerských vztazích, ekonomika zase působí na toleranci nevěry v manželství. Též rozvoj nových médií, která mají dopad na celkové sociální vazby ve společnosti. Člověk adaptací na podněty, se kterými každodenně přichází do styku, získává zkušenosti, které si uchovává v paměti. Tyto zkušenosti poté využívá v budoucích situacích, které mohou ovlivnit názory jedince.

Po shrnutí výsledných odpovědí, mohu konstatovat, že se proměňuje vnímání na pojetí nevěry i partnerských vztahů věkem. Jak jsem zjistila z pohledu několika zúčastněných, zkušenosti jsou důležitým hlediskem pro pojetí slova nevěra. Ačkoli pohlaví je jedním z důležitých aspektů, které též hrají důležitou roli k různým problematikám, například pohlavně-genderových stereotypů. Během výzkumné práce můžeme u dvou otázek vidět vysoké diferenciaci mezi nejmladší *Generací Z* a zbylými generačními skupinami. U dalších dvou otázek jsme mohli spatřit posloupnost změn názoru s přibývajícím věkem. Proto podoba partnerských vztahů je podle výsledků z výzkumu více podmíněna generačními kategoriemi nežli pohlavím.

Ačkoli chování jedince je ovlivněno vnitřními i vnějšími vlivy z prostředí, souhlasím s názorem Karly Steinerové, že nevěra je do jisté míry svobodné rozhodnutí každého člověka. Každý jedinec utváří nit propojených mezilidských sítí, které díky svým pojetím partnerských hranic ovlivňuje podobu partnerských vztahů. Ačkoliv vnější působení kulturních a společenských norem ovlivňují vztahy, názory a limity na naše partnerské vztahy, do jisté míry si je vytváříme sami.

Závěrem se zamýšlím-li nad různými pojetí nevěry v partnerských poměrech skrze generace. Z výsledků výzkumu shledávám, že hranice partnerských vztahů se generacemi tenčí. Ačkoliv generace *Husákových dětí* možná eliminuje hranice partnerských vztahů ve společnosti snižováním nároků na názor toho, co je nevěra a do jaké míry ji tolerovat, udržují rodiny jako základní stavební jednotku společnosti. Naopak z pohledu *Generace Z* a *Mileniálů* na nízkou toleranci nevěry je zamyšlení, zda tyto dvě generace s názorem na vyšší počet rozchodů/ rozvodů nevytváří hyperkonzumentství vztahů dnešní doby, o kterém hovoří Gilles Lipovetsky v knize *Paradoxní štěstí* (2007), kdy se do popředí dostává tzv. hyperkonzumentství, nová vývojová fáze poháněná emocemi a odinstitucionalizovanou logikou. Nezáleží v ní na předvedení našeho společenského statusu, ale o dosažení uspokojení po emocionální a tělesné stránce (Lipovetsky 2007: 46-47).

9. Seznam použité literatury

Adams, G. R. 1998. *Objective measure of Ego Identity Status: A reference Manual*. Soukromá korespondence.

Bednář V., M. Bernášek a P. Bezouška. 2003. *Soukromé právo pro neprávnický*. Dobrá voda: Aleš Čeněk.

Boyd, D. M. 2007. *Definition, History, and Scholarship Journal of Computer-Mediated Communication*. Dostupné z: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyed.ellison.html> [15.12.2019]

Boyd R., P. J. Richerson 2012. *V genech není všechno, aneb, Jak kultura změnila evoluci člověka*. Praha: Academia.

Broude, G. J. 1994. *Marriage, Family, and Relationships: A Cross-Cultural Encyclopedia*. Santa Barbara: ABC-Clio.

Buss, D. M. 2000. *The dangerous Passion: Why Jealousy is as Necessary as Love and Sex*. New York: Penguin Press.

Cain, S. 2011. *Die Bedeutung von Introvertierten in einer lauten Welt*. München: Riemann.

Curran, D. J., C. M. Renzetti. 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum

E-bezpečí. *Kybersex*. Dostupné z

E-bezpečí.cz. *Kybersex*. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/105-67> [21.12.2019]

Eriksen, T.H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.

Fafejta, M. 2016. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál.

Foucault, M. 1999. *Dějiny sexuality*. Praha: Herrmann.

- Freud, S. 1990. *O člověku a kultuře*. Praha: Odeon.
- Gagnon, J. H., W. Simon. 2005. *Sexual Condu. The Social Sources of Human Sexuality*. London: Aldine transaction.
- Gregor, T. 1985. *The Sexual Lives of an Amazonian People*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hartl, P. 2010. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hendl, J. 1999. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.
- Hendl, J. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hnilica, K. 2010. *Stereotypy, předsudky, diskriminace: pojmy, měření, teorie*. Praha: Karolinum
- Holmberg, A. R. 1969. *Nomads of the Long Bow: The Sirono of Eastern Bolivia*. New York: The natural History Press.
- Chmelík, J. 2003. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál.
- Jethá C., Ch. Ryan 2014. *Na počátku byl sex: kořeny moderní sexualit: jak se dáváme dohromady a proč se rozcházíme*. Praha: Argo
- Klimeš, J. 2010. *Partneři a rozchody*. Praha: Portál.
- Kocourek, J. 1992. *Psychologie C. G. Junga*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství.
- Kotrba, Š. 2004. Jaká budou „nová“ média a jací budou „nový“ lidé. *Britské listy*. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/16745.html> [10.11.2019]
- Leary, T. 1997. *Chaos a kyberkultura*. Praha: Maťa.
- Lipovetsky, G. 2007. *Paradoxní štěstí: Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: Prostor.
- Löhken, S. 2014. *Introverti a extroverti*. Praha: Grada.

- McKusick V.A., F. H. Ruddle. 1977. The status of the gene map of the human chromosome. *Science* 196: 390-405.
- McLuhan, H.M. 2000. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno: Jota.
- Mead, M. (1928): The Role of the Individual in Samoan Culture, *The Journal of the Royal Anthropological*, Institute of Great Britain and Ireland,
- Miovský, M. 2003. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule: Snowball sampling*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Možný I. 2008. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Murdock, G. P. 1949. *Social Structure*. New York: Macmillan.
- Murphy, R. F.1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Slon.
- Ottova encyklopedie nové doby*. 1998. AION CZ, CD verze.
- Pavlíček, A. 2010. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica.
- Ridley, M. 2007. *Červená královna: sexualita a vývoj lidské přirozenosti*. Praha: Portál.
- Schneider, H. J. 1987. *Kriminologie*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Skupnik, J. 2010. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Smetánka, J. Pornografie vztahům neprospívá. *Psychologie*. Dostupné z: <https://psychologie.cz/pornografie-vztahum-neprospiva/> [18.01.2020].
- Soukup, M. 2006. Prostředí evolučních adaptací a kultura in Blažek V., I. T. Budil. *Biologická a sociální dimenze člověka*. Praha: Dryada.
- Soukup M. 2010. *Biokulturologie: evoluce a kultura*. Praha: Karolinum.

Soukup, M. 2015. Margaret Mead, Derek Freeman a Samoa, *Anthropologia Integra* vol. 6 no. 2/2015: 33-44. Dostupné z: https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/4485 [03.02.2020]

Steinerová, K. Nevěra je rozhodnutí. *Psychologie*. Dostupné z: <https://psychologie.cz/nevera-je-rozhodnuti/> [13.3.2020]

Surynek, A. 1999. *Metody sociologického a sociálně psychologického výzkumu*. Praha: Vysoká škola ekonomická.

Šmahel, D. 2002c. *Dospívající v prostředí internetu – reálná a virtuální identita*. In Děti, mládež a rodiny v období transformace Brno: Barrister&Principal.

Šmahel, D. 2003 *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton.

Vodáková A., L. Hrdý a V. Soukup. 1993. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Wilson, O. E. 1993. *O lidské přirozenosti: máme svobodnou vůli, nebo je naše chování řízeno genetickým kódem*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Wolf, J. 1999. *Člověk a jeho svět: úvod do studia antropologických věd, základní antropologické otázky, kulturní a sociální antropologie: humanologie: skripta pro posl. filoz. fakulty Univ. Karlovy*. Praha: Karolinum.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dotazník

Příloha č. 1 – Dotazník

Vážení respondenti, jmenuji se Michaela Šoltysová a jsem studentkou třetího ročníku bakalářského studia na Univerzitě Pardubice, oboru sociální antropologie. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění mého dotazníku k mé bakalářské práci – Vztahy bez hranic? Dotazník je zcela anonymní.

Děkuji.

- 1) Vaše pohlaví
 - a) Žena
 - b) Muž

- 2) Věková generace
 - a) 1968-1982
 - b) 1983-1997
 - c) Po 1998

- 3) Shledáváte rozdíl mezi fyzickou a emocionální nevěrou?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím

- 4) Pokud jste odpověděl/a *ano*, který druh nevěry vnímáte jako závažnější?
 - a) Emocionální
 - b) Fyzický
 - c) Záleží na okolnostech – konkretizujte
 - d) Předchozí odpověď byla *ne*

- 5) Je pro Vás nevěra důvod k rozchodu/rozvodu s partnerem?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím – záleží na okolnostech, vysvětlení

- 6) Jste ochoten nevěru tolerovat?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Záleží, jaký typ nevěry (uved'te jaký)
 - d) Záleží na míře nevěry (koncretizujte)
 - e) Záleží, jaký typ nebo míra nevěry (koncretizujte)

- 7) Dokázal/a byste nevěru vnímat jako přínosnou pro vztah?
- Ano
 - Ne
 - Nevím, záleží, jaký typ nevěry – konkretizujte
- 8) Kdo je podle Vás více nevěrný fyzicky?
- Ženy
 - Muži
 - Nevím
 - Nezáleží na pohlaví
- 9) Kdo si myslíte, že je více nevěrný emocionálně?
- Ženy
 - Muži
 - Nevím
 - Nezáleží na pohlaví
- 10) Myslíte si, že mají sociální sítě vliv na současnou podobu partnerských vztahů?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
- 11) Jak vnímáte u svého partnera aktivní seznamování a chatting s neznámými nebo nově seznámenými lidmi na sociálních sítích?
- Vadí mi, ale toleruji to.
 - Vadí mi, netoleruji.
 - Nevadí, nevidím to jako hrozbu ani problém vztahu
 - Nevím – konkretizujte
 - Nemám s tím zkušenost
- 12) Vnímáte kybersex jako nevěru?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
- 13) Jak vnímáte partnerovo sledování pornografie?
- Vadí mi, ale toleruji to.
 - Vadí mi a netoleruji.
 - Nevím
 - Nevidím v tom problém
 - Záleží, do jaké míry (koncretizujte)
 - Nesleduje nebo nemám zkušenost

- 14) Myslíte si, že může pornografie ovlivňovat negativně partnerský vztah?
- Ano – konkretizujte:
 - Ne – konkretizujte:
 - Nevím
- 15) Považujete se za introverta či extroverta?
- Introvert
 - Extrovert
 - Asi centrovert (člověk, u něhož jsou většinou tendence k introverzi i extraverzi v rovnováze, mezityp introverta a extraverta)
- 16) Myslíte si, že extrovert je nevěrnější nežli introvert?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
- 17) Myslíte si, že podoba partnerských vztahů je ovlivněna společností a kulturou?
- Ano – vysvětlete
 - Ne – vysvětlete
 - Nevím
- 18) Jaké podle Vás v české společnosti převažují důvody pro uzavírání sňatků?
- Zamilovanost
 - Náboženské důvody
 - Ekonomické
 - Právní
 - Jiné důvody (konkretizujte)
 - Kombinace více důvodů, uveďte jaké
- 19) Jak sňatek vnímáte Vy sám? Jaké důvody stojí nebo stály/stojí za to být v manželství?
- Z lásky
 - Založení rodiny
 - Společného stárnutí
 - Z náboženských důvodů
 - Z ekonomických
 - právnických důvodů
 - Více důvodů, uveďte jaké
 - Kombinace více důvodů – uveďte jaké

20) Jak vnímáte openrelationships? (tzv. otevřené vztahy, kdy pár není monogamní a partneři mohou mít intimní poměr s jinou osobou?)

- a) Schvaluji, vysvětlete:
- b) Schvaluji, ale není to pro mě
- c) Neschvaluji, vysvětlete:
- d) Nevím
- e) Jiné

21) Myslíte si, že může takovýto vztah může být přínosem pro společnost? (Např. zlepšení mezilidských vztahů, méně napětí)?

- a) Ano – vysvětlete:
- b) Ne – vysvětlete:
- c) Nevím, uveďte důvody
- d) Jiné, uveďte důvody